

CENTRALNA BANKA
BOSNE I HERCEGOVINE

ЦЕНТРАЛНА БАНКА
БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

INFO ИНФО

СВВІН / ЦББІХ

Info • Centralna Banka Bosne i Hercegovine Инфо • Централна Банка Босне и Херцеговине

rujan-listopad | septembar-oktobar | септембар-октобар

2019.

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Info CBBiH priprema:
Služba za odnose sa javnošću,
Služba za publikacije i biblioteku
Služba za protokol i prevođenje

Maršala Tita 25, 71000 Sarajevo
Web stranica: www.cbbh.ba;
E-mail: pr@cbbh.ba;
Telefon: (033) 278 123

Centralna banka Bosne i Hercegovine

Info CBBiH priprema:
Služba za odnose sa javnošću
Služba za publikacije i biblioteku
Služba za protokol i prevođenje

Maršala Tita 25, 71000 Sarajevo
Web stranica: www.cbbh.ba;
E-mail: pr@cbbh.ba;
Telefon: (033) 278 123

Централна банка Босне и Херцеговине

Инфо ЦББиХ припрема:
Служба за односе са јавношћу
Служба за публикације и библиотеку
Служба за протокол и превођење

Маршала Тита 25, 71000 Сарајево
Веб страница: www.cbbh.ba;
Е-маил: pr@cbbh.ba;
Телефон: (033) 278 123

INTERVJU

Sam Zuckerman: Za pisanje je važno prevesti matematički jezik ekonomiste u nematematički jezik čitaoca

U sklopu FINRA projekta, komponenta jačanja analitičke funkcije u Centralnoj banci Bosne i Hercegovine (CBBiH), 3. i 4. 9.2019. godine, za uposlenike CBBiH organizovana je radionica o vještini pisanja za ekonomiste. Radionicu je održao Sam Zuckerman, osoba sa izuzetno bogatim radnim iskustvom u novinarstvu, a potom i u centralnom bankarstvu. Osnivač je i direktor organizacije za edukaciju pod nazivom Pristupačna ekonomija (Accessible Economics), čiji je cilj pomoći organizacijama da se transformišu na način da ekonomija i finansije budu razumljivi svima, a ne samo onima koji se bave njima. Pisati za javnost i govoriti u javnosti o ekonomiji i finansijama nije lako, iz razloga što su ove oblasti pune tehničkih i žargonskih izraza i to je teško razumjeti onima koji nemaju to stručno znanje. Nakon bogate novinarske karijere koja je trajala 25 godina i tokom koje se bavio ekonomijom i finansijama, osvojivši nekoliko nagrada i dobivši status finaliste za Loeb Award, najprestižnije priznanje u poslovnom novinarstvu, Sam Zuckerman odlazi raditi za američke Federalne rezerve (FED), kao osoba koja je pisala govore za čelne ljude, ubrajajući i bivšu predsjednicu FED-a Janet Yellen. Bio je urednik publikacija ogranka Federalnih rezervi u San Francisku, održavao je seminare i treninge o uređivanju ekonomskih publikacija i o pisanju govora za urednike ekonomskih publikacija i kreator konferencija Federalnih rezervi. Također je kreirao i vodio programe obuke za ekonomiste Evropske centralne banke (ECB) i Banke za međunarodna poravnanja (BIS).

O tome kako treba pisati o ekonomskim i finansijskim temama za širu javnost, šta je važno i kakva iskustva nosi iz CBBiH, razgovarali smo sa gospodinom Zuckermanom prilikom njegovog boravka u Sarajevu.

Vaša biografija je zaista impresivna i vrijedna poštovanja, iskustvo izuzetno bogato, naročito u sferi komuniciranja i onog što se zove vještina pisanja u oblasti ekonomije i finansija. Sa ove vremenske distance, šta vam je predstavljalo najveći izazov i sa kakvim poteškoćama ste se susretali?

To je teško pitanje, ali mislim da je najveći izazov za mene bio da načinim promjenu, jer sam u početku bio novinar, a zatim sam počeo da radim u Centralnoj banci SAD, iz razloga što je kultura u novinama mnogo drugačija od kulture i ponašanja u centralnim bankama. Morao sam da naučim da budem dobar centralni bankar. Kada sam otišao u penziju i napustio Federalne rezerve, krenuo sam sa vlastitim poslom i tada je izazov bio to što sam morao da budem uspješan kao individua u svom nezavisnom poslu koji sam tada počeo raditi. Uvijek je potrebno prilagođavanje, kada

napustite svoj svakodnevni posao koji ste do tada radili i postanete na neki način poduzetnik, tražite sami svoje klijente i morate da radite za njih. Imao sam dosta sreće, nastavio sam da se bavim pisanjem i uredništvom i dalje sam zadržao fokus na ekonomiji. I zahvaljujući mojim profesionalnim kontaktima i mom bogatom iskustvu, pojavljuju su prilike kao što je ova, da povremeno predajem, odnosno držim obuku o vještinama pisanja. I zaista se osjećam privilegovano, jer imam priliku da posjećujem razna mjesta, kao što je Sarajevo i Bosna i Hercegovina, da upoznajem profesionalce i vidim kako oni rade.

Ekonomija, finansije, centralno bankarstvo – koliko je teško ili nije, teme iz ovih oblasti približiti širem auditoriju, čovjeku koji nema velikog ili nikakvog znanja o tome? Koliko je moguće takve stvari prezentirati jednostavnim i razumljivim jezikom?

Ja sam počeo kao novinar i kao novinar sam počeo pisati o Federalnim rezervama, a oni u to doba nisu uopšte davali saopštenja za javnost, nije bilo nikakvih objašnjenja njihovih postupaka niti politike koju su vodili, i zbog toga smo mi morali to objasniti široj javnosti. Nismo mogli koristiti tehničke izraze u člancima koje smo pisali za novine. Morali smo pokušati da sve objasnimo nekim jednostavnim jezikom koji ljudi svakodnevni koriste. Do momenta kada sam se ja priključio Federalnim

rezervama, pojavila se na neki način ta svijest i unutar Centralne banke da je neophodno komunicirati sa širom javnošću a ne samo sa ljudima koji se u te stvari razumiju. Moj posao tada je bio da pišem govore za rukovodioca filijale Federalnih rezervi u San Francisku. Iz tog razloga proveli smo puno vremena i radili naporno da bismo te govore učinili razumljivijim opštoj javnosti. I to je moj posao, da pomognem različitim organizacijama kako bi njihova komunikacija sa ljudima koji nemaju to stručno znanje bila što jasnija. Zbog toga sam svoj posao nazvao Pristupačna ekonomija.

Radili ste i radite sa centralnim bankama, šta vam iskustvo iz rada sa centralnim bankama govori?

Centralne banke su zaista jako formalne i konzervativne organizacije. To znači da su sve promjene koje se u njima događaju spore i one se sporo prilagođavaju svim novim uslovima. To ne mora možda nužno da bude loše, jer one imaju i velike odgovornosti. Lekcija koju sam ja naučio kada je riječ o centralnim bankama je da treba poštovati kulturu i način razmišljanja u centralnim bankama i biti strpljiv u čekanju svih promjena koje se odigravaju. Ali dobra stvar za centralne banke je da one počinju shvatati koliko je komunikacija sa različitim javnostima veoma bitna, kako bi svi mogli razumjeti šta se dešava. Jer oni koji to ne razumiju dobro, ili političari, mogu izvršiti pritisak na centralne banke da učine neke stvari koje možda nisu u tom trenutku dobre i razumne. Ali u isto vrijeme, važno je da centralne banke odgovaraju stvarnim uslovima, koji su važni za stvarne, realne ljude. To znači da više nije moguće ostati udaljena institucija poput nekog zamka na vrhu brda. Suština je da se centralne banke širom svijeta sve više modernizuju i shvataju da se moraju prilagoditi da bi odgovarale potrebama ljudi.

U Centralnoj banci Bosne i Hercegovine održali ste dvodnevnu radionicu za uposlenike ove institucije. Na čemu ste bazirali svoje predavanje?

I ja bih to prije nazvao radionicom nego predavanjem, zato što je bila veoma aktivna i uz mnogo učesnika, sačinjena od prezentacija sa radionica koje sam držao u drugim dijelovima svijeta, u centralnim bankama i nekim drugim organizacijama koje su vezane za ekonomiju. Dio je sačinjavao konvencionalnu prezentaciju o vještinama u pisanju i poslovnoj komunikaciji, a drugi dio se odnosio na specifične probleme koji su vezani za komunikaciju o pisanju o ekonomskim temama. I u programu radionice nema ničeg neobičnog, sve je prilagođeno tome kako saopštiti, kako komunicirati o ekonomskim temama sa javnošću. I želim da dodam da me osoblje Centralne banke Bosne i Hercegovine impresioniralo, njihov nivo stručnog znanja, njihove jezičke sposobnosti, poslovna etika i etika povećenosti poslu zaista su impresivni.

Šta je važno, na šta treba posebno obratiti pažnju kod prezentiranja važnih činjenica u pismenoj formi?

Za mene je najbitnije koristiti jezik koji mogu razumjeti ljudi koji nisu iz te struke, koji nemaju odgovarajuće stručno znanje. Ekonomija je kvantitativna nauka, zasnovana je na ekonometriji i statistici. Većina drugih ljudi ne razmišlja tako, svi mi ostali ne razmišljamo na način kako se to radi u ekonometriji i statistici. Uspješno pisanje o svim ekonomskim temama za nestručnu javnost predstavlja

Sam Zuckerman -
ispred glavne zgrade CBBiH u Sarajevu

neku vrstu vježbe u prevođenju, jer vi u suštini prevodite matematički svijet ekonomiste u nematematički svijet čitaoca, dakle sve jednačine morate prevesti u neku vrstu priče. To je ono što sam pokušavao naglasiti u mom programu obuke, najvažnije je da ispričate neku priču.

I za kraj, neke vaše preporuke svima nama koji se bavimo pisanjem za potrebe institucije, ali i šire javnosti.

Ono što sam naglasio i u toku radionice je da pisanje nije samo kucanje na kompjuteru, nego su jednako bitni i posao koji uradite prije toga i posao nakon toga. Dobro pisanje uvijek proizlazi iz jasnog razmišljanja. Dakle, priprema da biste svoj način razmišljanja učinili jasnim je jako bitna, da napravite neki nacrt, da izdvojite sve ključne teme. I nakon toga, veoma je važno da vrlo pažljivo revidirate sve što ste napisali. Posvetili smo puno vremena toj fazi revidiranja, i rekao sam, kada sve napravite, uzмите kafu, napravite mali

odmor i onda se vratite tekstu koji ste napisali, svježi. I uradite to možda i ponovo, sve dok ne osjetite da je taj tekst kako treba. I na kraju, rezultat će biti mnogo bolji od prve verzije koju ste napisali, uvijek kažem nemojte odmah poslati tekst nego malo sačekajte i razmislite, to je poruka koju sam pokušao da prenesem.

VICEGUVERNERKA RASPUDIĆ NA KONFERENCIJI U ALBANIJU

Transformacija kroz digitalizaciju

Viceguvernerka Centralne banke Bosne i Hercegovine (CBBiH) Želimira Raspudić boravila je 11.10.2019. godine u Albaniji, gdje je prisustvovala konferenciji pod nazivom „Odvažni novi svijet? Budućnost bankarstva u Evropi koja se razvija. Ponovno razmatranje obima, strukture, vlasništva, strategija i podsticaja“. Konferenciju su organizovali Banka Albanije i Londonska škola ekonomije i političkih nauka (LSE), a u okviru konferencije, viceguvernerka Raspudić je održala prezentaciju pod nazivom „Budućnost bankarskih i finansijskih usluga, najperspektivniji trendovi razvoja“.

Na početku izlaganja, viceguvernerka Raspudić je istakla kako će u narednih godinu ili dvije bankarstvo možda i dalje izgledati kao danas, ali da će budućnost bankarske

industrije zavisiti od njene sposobnosti da koristi snagu informisanosti klijenta, te od toga da napredna analitika i digitalna tehnologija za pružanje usluga pomognu današnjim klijentima koji se razumiju u tehnologiju kako bi bolje upravljali svojim finansijama i svakodnevnim životom. U vezi s bankarskim i finansijskim uslugama, trendovi su posebno povezani s procesom digitalne transformacije u bankama. S jedne strane, ovi trendovi utiču na digitalizaciju internih poslovnih procesa u bankama, dok s druge strane mijenjaju kanale distribucije s jačanjem mobilnog i internetskog bankarstva, kao i upravljanja odnosima s klijentima. Iako će digitalizacija uticati na niže troškove banaka u budućnosti i smanjiti zaposlenike, u BiH i ostalim zemljama Jugoistočne Evrope procesi povezani s digitalizacijom traže povećana ulaganja u informacijsko-komunikacijske tehnologije.

U kontekstu bankarskih usluga u BiH, kao i u zemljama Jugoistočne Evrope, finansijski sistemi su pretežno dominantno bankarski, u BiH, kao i u ostalim zemljama regiona, smanjenje broja filijala nije izraženo kao u srednjoj, zapadnoj i sjevernoj Evropi. Prema istraživanju Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), na 100.000 odraslih stanovnika postoji 55,44 bankomata i 30,31 filijala komercijalnih banaka. „Banke u BiH trebale bi razmotriti pitanje balansa između broja filijala i digitalnih kanala finansijskih usluga. Klijenti banaka u BiH nesumnjivo će više koristiti filijale u odnosu na banke zapadne i sjeverne Evrope“, kazala je viceguvernerka Raspudić. U svjetlu ovoga, bh. banke će se, prema riječima viceguvernerke, suočiti s više izazova, između ostalog i s izazovima jačanja investicijskih fondova i konkurencije nebankarskih finansijskih institucija. Također, i s procesom pristupanja EU koji će imati reperkusije u pogledu prihvatanja zakonodavnog okvira u vezi s Direktivom o platnim uslugama 2 (PSD2) i uticajem fintech pružalaca usluga na tradicionalni pristup platnom

prometu, te s bliskom saradnjom fintecha i banaka zbog sve veće potražnje za proizvodima i uslugama fintech firmi i velikih tehnoloških kompanija. U posljednjih nekoliko godina, tradicionalne finansijske institucije i netradicionalne fintech kompanije počele su shvaćati da je saradnja možda najbolji put ka dugoročnom rastu. Obrazloženje za saradnju se ogleda u mogućnosti udruživanja snaga banaka i fintech firmi kako bi se stvorilo jače pravno lice nego što je bilo koja samostalna jedinica. Za većinu fintech organizacija, primarne prednosti su inovacijski način razmišljanja, okretnost, perspektiva usmjerena na potrošača i izgrađena infrastruktura za digitalnu upotrebu. S druge strane, većina bankarskih institucija ima razmjere, jače prepoznavanje branda i uspostavljeno povjerenje. One također imaju adekvatan kapital, znanje o usklađenosti s propisima i uspostavljenu distributivnu mrežu.

CBBiH radi na usklađivanju s EU standardima, pojednostavljivanju i ubrzanju platnih transakcija u BiH, uvodeći SEPA standarde. Kako je CBBiH odgovorna za platne transakcije u zemlji i finansijsku stabilnost, promjene u finansijskoj tehnologiji nameću potrebu za praćenjem i primjenom tehnoloških inovacija koje utiču na način poslovanja bankarstva, zaključila je viceguvernerka Raspudić svoje izlaganje na konferenciji u Albaniji.

ODLUKE

CBBiH promijenila naknadu na višak iznad obavezne rezerve

Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) uskladila je visinu stope naknade na višak sredstava iznad obavezne rezerve s novom depozitnom stopom Evropske centralne banke (ECB). Stopa je dodatno smanjena s dosadašnjih -0,40% na -0,50%. Stopa naknade na obaveznu rezervu je ostala nepromijenjena.

Promjena stope naknade je bazirana na politici naknada na sredstva na računu rezervi banaka kod CBBiH, koja je u primjeni od maja tekuće godine. Novom politikom, koju je usvojilo Upravno vijeće CBBiH, stopa naknade na višak sredstava iznad obavezne rezerve izjednačena je sa stopom koju primjenjuje ECB na depozite komercijalnih banaka (Deposit Facility Rate). Između ostalog, Upravno vijeće ECB je na sastanku od 12. 9. 2019. godine donijelo odluku o smanjenju depozitne stope za 10 baznih poena s dosadašnjih -0,40% na -0,50%.

PODACI

Strane direktne investicije u BiH u prvih šest mjeseci 650,1 milion KM

Strane direktne investicije u Bosni i Hercegovini u prvih šest mjeseci 2019. godine iznose 650,1 milion KM, od toga 252,8 miliona u prvom kvartalu, a ostatak u drugom kvartalu 2019. Bilježi se pojačan priliv u odnosu na isti period prošle godina kada je bilo zabilježeno 423,3 miliona KM.

Posmatrano po komponentama, najviše investicija je realizovano u formi vlasničkih udjela koji su iznosili 304,8 miliona KM, dok su zadržane zarade iznosile 293,3 miliona KM. Najviše investicija u prvih šest mjeseci dolazi iz Rusije 265,1 milion KM, zatim Hrvatske 114,2 miliona KM te Holandije 83,1 milion KM.

Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) je obogatila raspoloživu statistiku stranih investicija, jer se prvi put sada daju iznosi zadržanih zarada na kvartalnom nivou. Na taj način će korisnici imati detaljnije podatke prije provođenja kompletnog godišnjeg istraživanja o direktnim stranim investicijama. Važno je imati u vidu da su direktne investicije

vrlo dinamična kategorija tokova, a pogotovo komponenta zadržanih zarada koje se mogu bitno mijenjati tokom godine zavisno od odluke stranih investitora o isplata dividendi. Konačni godišnji iznosi se stoga mogu značajno razlikovati od međugodišnjih iznosa, što se treba imati u vidu pri pravljenju projekcija.

KREDITNI REJTING

S&P potvrdio kreditni rejting Bosni i Hercegovini

Međunarodna rejting agencija Standard and Poor's (S&P) objavila je da kreditni rejting Bosne i Hercegovine ostaje „B“ s pozitivnim izgledima.

Pozitivni izgledi se zasnivaju na očekivanju analitičara ove agencije da će se ekonomski izgledi BiH poboljšati ukoliko vlast bude formirana do kraja godine, te na očekivanjima da će nova vlast regulisati status programa s Međunarodnim

monetarnim fondom (MMF), što bi ubrzalo reforme i omogućilo pristup izvorima finansiranja za važne infrastrukturne projekte.

Prema navodima analitičara, kreditni rejting može biti povećan u narednih 12 mjeseci ukoliko bude formirana stabilna vlast koja će promovirati nastavak strukturnih reformi. U tom slučaju, analitičari agencije očekuju ponovno pokretanje dijaloga s MMF-om, realno sagledavanje procjene finansijske situacije u kojoj se nalaze velike javne nefinansijske kompanije u BiH, kao i poduzimanje koraka ka smanjenju sive ekonomije. S druge strane, u izvještaju se navodi kako će rejting biti smanjen ukoliko ne bude formirana stabilna vlast te reforme ne budu oživljene.

Sadašnji rejting je aktuelan od 8.3.2019. godine, kad je ova agencija poboljšala izgleda sa stabilnih na pozitivne, što je bilo prvo poboljšanje u izgledima za dugoročni S&P rejting BiH od 2012. godine.

STANDARD & POOR'S

PODACI

Doznake iz inostranstva za šest mjeseci ove godine 1,32 milijarde KM

Prema podacima Centralne banke Bosne i Hercegovine (CBBiH) o novčanim doznakama za prvih šest mjeseci 2019. godine, na dan 30. 6. 2019. godine, doznake iz inostranstva iznosile su 1,32 milijarde KM. To predstavlja povećanje od 2% u odnosu na isti period prošle godine.

U 2017. godini doznake iz inostranstva iznosile su 2,65 milijardi KM, a u 2018. godini 2,7 milijardi KM.

Razlozi povećanja doznaka iz inostranstva su bolje imovno stanje ljudi koji su odranije u dijaspori, te sve veći broj migranata iz BiH u inostranstvu koji počinju dostavljati novac u domovinu.

PROJEKTI

Uspješno okončana dogradnja CRK poslovnih subjekata i fizičkih lica u BiH

Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) je uspješno okončala projekat dogradnje i unapređenja funkcionisanja Centralnog registra kredita (CRK) poslovnih subjekata i fizičkih lica u BiH, a koji je elektronska zbirka podataka o kreditnim i drugim zaduženjima poslovnih subjekata i fizičkih lica.

Tipovi zaduženja za poslovne subjekte koje sadrži Registar

su: kredit, akreditiv, garancije, kreditne kartice, faktoring, lizing, kao i ostala zaduženja. Tipovi zaduženja za fizička lica koje sadrži Registar su: kredit, akreditiv, garancije, kreditne kartice, lizing, kao i ostala zaduženja.

Ono što je jako značajno poboljšanje je činjenica da dograđeni registar funkcioniše na principu real time obrade podataka. To podrazumijeva da se registar ažurira real time nakon što finansijske institucije pravilno dostave podatke u toku radnog vremena, čime je dodatno ojačana relevantnost podataka iz Registra. Odlukom je omogućeno da entitetske agencije za bankarstvo, sudovi, tužilaštva, pravobranilaštva, organi unutrašnjih poslova i policijske agencije imaju mogućnost direktnog uvida putem interneta u podatke iz Registra uz upisivanje svrhe

i pravnog osnova za pristup podacima, a što omogućava brže i efikasnije obavljanje aktivnosti koje provode ove institucije. Izdavanje pojedinačnih izvještaja iz Registra o zaduženjima poslovnih subjekata ili fizičkih lica mogu vršiti banke, mikrokreditne organizacije, lizing društva, društva za faktoring i svako drugo društvo koje je pod ingerencijom nadležne entitetske agencije za bankarstvo. Izdavanje pojedinačnih izvještaja se može vršiti samo na osnovu pisanog zahtjeva poslovnog subjekta ili fizičkog lica za koje se izvještaj izdaje. Spisak učesnika koji vrše izdavanje izvještaja je dostupan na internet stranici CBBiH.

UZ SVJETSKI DAN ŠTEDNJE

Depoziti građana iznose 12,89 milijardi KM

Prema podacima Centralne banke Bosne i Hercegovine (CBBiH), na kraju septembra 2019. godine ukupni depoziti stanovništva kod komercijalnih banaka u BiH iznosili su 12,89 milijardi KM, što je najveći zabilježeni nivo.

Ako posmatramo depozite stanovništva po ročnoj strukturi, oročeni i štedni depoziti u septembru 2019. iznose 5,66 milijardi KM ili 43,9% ukupnih depozita stanovništva, od toga kratkoročni depoziti čine 478 miliona KM, a dugoročni 5,18 milijardi KM. Transakcioni računi i depoziti po viđenju čine 7,23 milijarde KM ili 56,1% ukupnih depozita stanovništva.

Stanovništvo u BiH kontinuirano povećava depozite, pa su tako u poređenju sa stanjem na kraju septembra prošle godine porasli za čak 1,06 milijardi KM ili 8,9%. Međutim, postoje značajne razlike u tempu rasta zavisno od tipa depozita. Najbrže rastu transakcioni računi, koji su porasli za 17,3% (odnosno 562 miliona KM), zatim depoziti po viđenju koji bilježe porast od 9,4% (odnosno 293 miliona KM). Oročeni i štedni depoziti, a koji odražavaju pravu štednju, takođe rastu, ali slabijim tempom i na godišnjem nivou su imali porast od 3,8% (204 miliona KM), što govori da stanovništvo ipak nema prostora za izdašniju dugoročnu štednju. Ipak treba imati u vidu da se štednja realizuje i putem drugih oblika, kao što su polise osiguranja i sl.

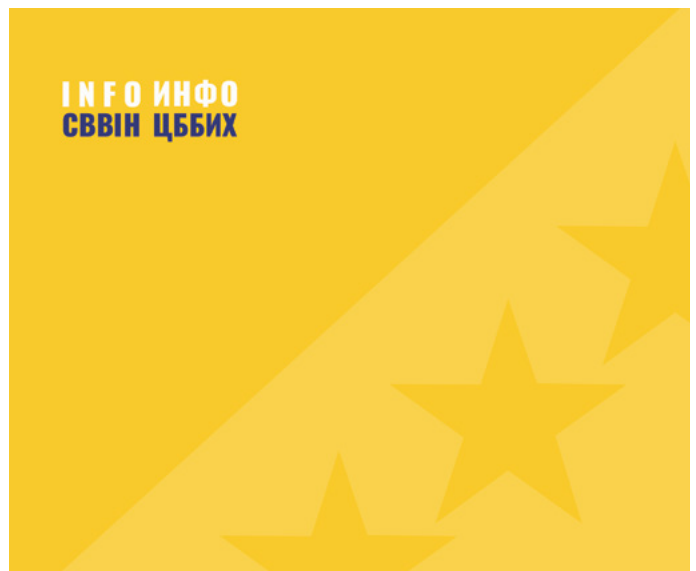
U pogledu valutne strukture, depoziti stanovništva u domaćoj valuti iznose 5,52 milijarde KM, što čini 42,8% učešća, što je značajno više nego prije šest godina kada je udio depozita u domaćoj valuti bio 38%. Depoziti u eurima iznose 6,74 milijarde KM ili 52,2%, a depoziti u ostalim stranim valutama 638 miliona KM ili 5%.

Građani se odlučuju na štednju zbog više razloga i motiva – zbog vanrednih okolnosti i hitnih slučajeva, zbog brige za moguće opadanje kupovne moći u budućnosti, za manje ili veće nabavke, da bi izbjegli zaduživanje, za starost kao dopunu penzije ili zdravstvenog osiguranja. Stabilan domaći bankarski sektor, uz pouzdan sistem za osiguranje depozita, pruža garanciju stanovništvu da svoja finansijska sredstva

drži na računima u bankama, a putem kojih obavljaju tekuće transakcije ili štede za kasnije periode. Depoziti stanovništva imaju daleko najveće učešće u ukupnim depozitima kod komercijalnih banaka, od 55,2%, pa stoga predstavljaju važnu osnovu finansiranja i funkcionisanja banaka. Na osnovu tog povjerenja i povjerenih sredstava stanovništva, banke su u mogućnosti da finansiraju i doprinose efikasnijem funkcionisanju i rastu ekonomije, te da pomognu u reduciranju neformalne transakcije.

Svjetski dan štednje obilježava se 31. oktobra svake godine. Na taj dan 1924. godine u Milanu je održan Prvi međunarodni kongres štedioničara, na kojem su predstavnici svjetskih štednih ustanova tražili izlaz iz krize koju je prouzrokovao Prvi svjetski rat te su zaključili da je štednja prijeko potrebna za razvoj. Ustanovljen je i Svjetski dan štednje s ciljem popularizacije štednje širom svijeta.

CBBiH već godinama na ovaj dan provodi niz aktivnosti kada ugosti učenike osnovnih i srednjih škola s prostora BiH. Ove aktivnosti imaju za cilj da stvore svijest o važnosti pametnog upravljanja novcem i važnosti štednje od najranijih dana. Centralno obilježavanje Svjetskog dana štednje ove godine upriličeno je u Glavnoj banci Republike Srpske Centralne banke Bosne i Hercegovine u Banjaluci, a slične aktivnosti provedene su i u drugim glavnim jedinicama i filijalama CBBiH.

OBILJEŽAVANJA

Posjetama osnovaca i srednjoškolaca CBBiH obilježila Svjetski dan štednje

Povodom Svjetskog dana štednje, koji se obilježava 31. 10. 2019. godine, a u sklopu programa finansijske edukacije koju već nekoliko godina provodi, Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) je centralno obilježavanje Svjetskog dana štednje ove godine upriličila u objektu Glavne banke Republike Srpske CBBiH (GBRSCBBiH) Banjaluka. Tom prilikom organizovana je posjeta učenika Osnovne škole „Ivo Andrić“ iz Banjaluke i Ekonomske škole Banjaluka.

Svjetski dan štednje je i ove godine obilježen i u objektu Glavne jedinice Mostar CBBiH, 28.10.2019. posjetama učenika JU „Šesta osnovna škola Mostar“ i učenika Gimnazije fra Grge Martića Mostar, potom u Palama, 29. 10. 2019., u objektima Osnovne škole „Srbija“ i Srednjoškolskog centra Pale, u objektu CBBiH Filijala Brčko 30.10.2019. posjetama učenika Prve, Druge, Treće, Četvrte i Pete osnovne škole Brčko distrikt i učenika JU Ekonomska škola Brčko distrikt, i u Sarajevu, 1.11..2019. posjetama učenika Osnovne škole „Isak Samokovlija“ iz Sarajeva i Osnovne škole „Jovan Dučić“ Kasindo – Istočna Ilidža te učenika sarajevske Druge gimnazije i Srednje škole „Sapna“ iz Sapne Glavnoj jedinici Sarajevo CBBiH.

Prilikom posjeta, učenicima osnovnih škola upriličena je prezentacija pod nazivom „Mala škola novca“, dok su srednjoškolci, kroz prezentacije, upoznati o CBBiH i njenim zadacima, te o potrebi upravljanja novcem, finansijskim proizvodima i štednji. Ovakve prezentacije i vezane aktivnosti usmjerene ka učenicima osnovnih i srednjih škola za cilj imaju da stvore svijest o važnosti pametnog upravljanja novcem i važnosti štednje od najranijih dana. Učenicima su podijeljene publikacije – brošura za djecu pod nazivom „Novko i Novčica u svijetu novca“ te za srednjoškolce brošura „Saznaj sve o novcu“ i letak pod nazivom „Šta je štednja?“.

Ovaj i slični događaji organizovani povodom Svjetskog dana štednje, sastavni su dio finansijske edukacije koju CBBiH posljednjih godina provodi s ciljem jačanja finansijske inkluzije na način odgovornog upravljanja finansijama za dobrobit ekonomskog razvoja i rasta Bosne i Hercegovine. Tako je do sada CBBiH otvorila vrata učenicima brojnih osnovnih i srednjih škola te studentima iz cijele Bosne i Hercegovine i univerziteta izvan Bosne i Hercegovine.

Navedene aktivnosti su realizovane u sklopu projekta Promocije finansijske edukacije i inkluzije koje provodi CBBiH uz podršku Evropskog fonda za jugoistočnu Evropu – Development Facility (EFSE DF).

FINANSIJSKA EDUKACIJA I INKLUZIJA

Planirane aktivnosti Stručnog tima za finansijsku edukaciju Depoziti građana iznose 12,89 milijardi KM

Stručni tim za finansijsku edukaciju i inkluziju održao je 30. 8. 2019. godine sastanak na kojem su razmatrane planirane aktivnosti ovog tima do kraja 2019. godine.

Stručni tim je razmatrao Novi plan rada za naredni period predložen od strane partnerske institucije Evropskog fonda za jugoistočnu Evropu – Development Facility (EFSE DF), publikacije koje su završene pod okriljem EFSE DF, prijedlog EFSE DF za održavanje radionice za članove Stručnog tima, okvir web stranice za finansijsku edukaciju, te aktivnosti za Dan štednje 2019. godine. U okviru Plana rada za naredni period prihvaćen je načelni okvir rada prema kojem u 2020. godini, uz redovne aktivnosti koje dolaze u okviru obilježavanja Global Money Week i Dana štednje, Stručni tim se usaglasio da će preuzeti rad na tri aktivnosti koje će provesti uz podršku EFSE DF. Na sastanku su prezentirane publikacije „Centralna banka Bosne i Hercegovine – Uloga i značaj“ i „Saznaj sve o novcu“, te razmotren i prihvaćen prijedlog EFSE DF za

održavanje radionice za članove Stručnog tima uz izjašnjenje članova Tima o temama i terminu. Sastanak je bio i prilika da se prezentira okvir web stranice za finansijsku edukaciju na poddomeni CBBiH. Usvojen je koncept dizajna web portala uz napomenu da neće biti objavljen prije nego što se na isti postavi sav dostupan materijal. Na ovom portalu biće objavljeni do sada pripremljeni materijali (brošure, prezentacije...), te će sajt omogućiti i određene forme interaktivnosti, poput mogućnosti online najave posjete, te kvizova provjere znanja. Razmotreni su i prijedlozi aktivnosti za Dan štednje 2019. godine, te je zaključeno, između ostalog, da se centralni događaj na sami datum Dana štednje organizuje u Banjaluci (prošle godine to je bio Mostar) i da se ponudi mogućnost svim glavnim jedinicama i filijalama CBBiH da pojedinačno organizuju događaj povodom Dana štednje.

Sastanak Stručnog tima za finansijsku edukaciju i inkluziju prethodio je radionici za izradu Plana aktivnosti za pružanje usluge finansijske edukacije u okviru poslovanja CBBiH, u organizaciji EFSE DF. Cilj jednodnevne radionice bio je interno razmatranje i usaglašavanje stavova, potreba, mogućnosti, resursa, rokova, te shodno tome kreiranje Plana aktivnosti za 2020. godinu za pružanje usluge finansijske edukacije u okviru poslovanja CBBiH.

PRIZNANJA

Na Večeri bankara uručena priznanja “Zlatni BAM”

U sarajevskom hotelu „Holiday“ 12. 9. 2019. godine, održana je Veče bankara „Zlatni BAM“ u okviru koje su najuspješnijim bankama uručena prestižna priznanja „Zlatni BAM“ koja, 17. godinu zaredom, na osnovu izvještaja nezavisnih revizora za poslovanje u prethodnoj godini, dodjeljuje poslovno-finansijski magazin „Banke i Biznis u BiH“.

Nagrade je predstavnicima komercijalnih banaka uručio guverner Centralne banke Bosne i Hercegovine dr. Senad Softić. Unicredit Bank dd Mostar uručena su dva Zlatna BAM, za najveću aktivnu te najveći ukupni kapital. NLB Banka ad Banja Luka je također nagrađena s dva priznanja Zlatni BAM – za ROE – najveći prinos na dionički kapital i ROA – najveći prinos na aktivu. Nova banka ad Banja Luka je primila priznanje za najveću aktivnu banaka s pretežno domaćim kapitalom, Raiffeisen Bank dd BiH Sarajevo za najveći dionički kapital, a Komercijalna banka ad Banja Luka za najveći rast depozita.

Na Večeri bankara uručena su i posebna priznanja – Plaketa „Zlatni BAM“ uspješnim pojedincima i kolektivima koji raznovrsnim proizvodima i uslugama opslužuju bankarski i finansijski sektor.

CBBiH I EU INTEGRACIJE

U okviru EU regionalnog projekta „Jačanje institucionalnih kapaciteta centralnih banaka Zapadnog Balkana s ciljem integracije u ESCB“, predstavnici CBBiH prisusvovali su na dva seminara. Program je, inače, nastavak ranijih uspješnih programa ESCB-a i namijenjen je zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima sa Zapadnog Balkana koji su obuhvaćeni Uredbom IPA. Cilj Programa je dodatno jačanje institucionalnih kapaciteta centralnih banaka Zapadnog Balkana i dvije agencije za nadzor banaka u Bosni i Hercegovini, prvenstveno kroz osnaživanje analitičkih kapaciteta i alata za kreiranje politika, te kroz prenos najboljih međunarodnih i evropskih standarda u nacionalne prakse. Seminari i edukacije u sklopu ovog programa omogućavaju izvrsnu percepciju od strane krajnjih korisnika – učesnika seminara, razmjenu znanja i iskustava, jačanje mreže kontakata, te predstavljaju adekvatnu kombinaciju predavanja i interaktivnih zadataka.

EU integracije, upravljanje procesom i usklađivanje s EU

U Banci Litvanije je od 2. do 4.10.2019. godine održana edukacija o temi EU integracija, upravljanja procesom i usklađivanja s EU. Edukaciju su pohađale centralne banke zemalja Zapadnog Balkana koje su kandidati ili tek potencijalni kandidati za EU, dok su centralne banke novih EU članica, Litvanija, Bugarska i Poljska, prenijele svoja iskustava učesnicima. Osim Centralne banke Bosne i Hercegovine, edukaciji su prisustvovali predstavnici agencija za bankarstvo, budući da su agencije nadležne za superviziju banaka.

Upravljanje procesom EU integracija zavisi i od faze pristupanja EU i EMU. Centralne banke EU imaju sličnosti koje u budućnosti mogu poslužiti centralnim bankama Zapadnog Balkana. Osim platforme Evropskog sistema centralnih banaka (ESCB) pod nazivom DARWIN, centralne banke su uspostavile internu elektronsku platformu za upravljanje, ili DMS (engl. Document Management System) koji omogućava jasnu koordinaciju i praćenje procesa, uključenost svih relevantnih službenika i upravljanje EU dokumentima. U naprednoj fazi pristupanja EU i EMU obim EU dokumentacije i broj angažovanih službenika se znatno povećava i usložnjava, što osim stručnih znanja po poslovnim oblastima, podrazumijeva upravljačke sposobnosti i adekvatno IT rješenje.

Vezano za institucionalne pripreme za EU i EMU, Narodna banka Bugarske je predstavila svoj primjer izrade mape puta evropskih integracija, s ciljem postojanja sveobuhvatnog dokumenta referentne liste zadataka, aktivnosti i plana ljudskih i finansijskih sredstava. Finalnoj mapi puta prethodila je izrada niza dokumenta kao što su procedura izvještavanja i akcioni planovi po poslovnim oblastima, uključujući odgovarajuće IT rješenje za upravljanje i koordinaciju. Mapa puta sadrži obaveze po osnovu članstva za pripreme i sastanke Upravnog vijeća Evropske centralne

banke (ECB), komiteta ESCB i radnih grupa, kao i zadatke koji se odnose na članstvo u EU i EMU po poslovnim oblastima: implementacija monetarne politike ECB, devizne operacije, držanje i upravljanje rezervama, izdavanje EUR novčanica, platni sistemi, finansijsko izvještavanje u skladu s ECB smjernicama, izvještavanje i priprema budžeta koji se odnosi na članstvo u ESCB. Narodna banka Bugarske je izradila mapu puta uz pomoć EU twinning projekta s Bankom Francuske i Bankom Holandije. Na taj način, u slučaju zemalja Zapadnog Balkana, korisna su iskustva centralnih banaka novih članica EU, uz to još i s aranžmanom valutnog odbora vezanim za EUR (Bugarska i Estonija).

Trening iz oblasti platnog sistema

U periodu od 23. do 9. 2019. godine u Rimu je, pod pokroviteljstvom Evropske unije (EU), uz koordinaciju Evropskog sistema centralnih banaka (ESCB), te ostalih nacionalnih centralnih banaka, održan seminar čiji predavači su bili iz Banca d'Italia, Deutsche Bundesbank, te Banque de France. Seminar je bio zamišljen kao trening događaj iz oblasti Platnog sistema I, s osvrtom na platni sistem gledano iz regulatornog, projektnog te operativnog aspekta uzimajući za primjer TARGET Platni sistem Evropske unije. Učesnici su bili predstavnici centralnih/nacionalnih banaka iz zemalja Zapadnog Balkana.

Gledano historijski, osnova razvoja sistema plaćanja EU može se sagledati kroz razumijevanje uloge centralne banke. Ona se može vidjeti kroz monetarnu politiku koju provodi te kroz finansijsku stabilnost.

Prije uvođenja eura, bilo je mnogo valuta te su sistemi plaćanja bili usmjereni prema nacionalnim finansijskim tržištima, što je otežavalo i poskupljivalo međunacionalni bankarski promet. Gorenavedeno je rezultiralo uvođenjem eura, te otvaranjem tržišta što je stvaralo potrebu za kreiranjem novih zajedničkih sistema platnog prometa. Tako je stvoren Transevropski automatizovani RTGS Express Trasfer Sistem (TARGET). On je u startu omogućavao poravnanja operacija centralnih banaka, velika poravnanja među bankama s velikim iznosima te druga plaćanja u euro valuti. U početku je bio sistem TARGET 1 (1999 - 2007. godine), baziran na RTGS sistemima članica EU, a naknadno kad je uveden TARGET 2 (2007. godina), baziran je na novoj tehničkoj platformi. Nakon TARGET 2, 2015. godine uveden je TARGET 2-Securities. Sistemi TARGET 2 i njegova novija verzija TARGET 2S su osnovni sistemi plaćanja EU i pružaju usluge svim članicama EU.

Razvoj i održavanje kao i operativa samih sistema koordinira se kroz tri banke EU, Banca d'Italia, Deutsche Bundesbank i Banque de France. Svaka od navedenih banaka je odgovorna za razvoj i implementaciju jednog dijela navedenih sistema. Banca d'Italia je razvila projekat za cijelu EU, a to je tzv. TIPS koji podrazumijeva instant plaćanja. TIPS je, također, dio TARGET servisa i ima pokriće u njima tj. novcu centralnih banaka. Pokriće u TARGET-u za TIPS podrazumijeva osiguranu likvidnost, te takođe osigurava to da nema kreditnog rizika za učesnike, jer se koristi novac centralnih banaka. TIPS je novina koja

podrazumijeva odvijanje sistema plaćanja 24/7, 365 dana u godini. Zasnovan je na zakonskim okvirima četiri centralne banke koje su dio eurosistema. Članovi Banca d'Italia, Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banco De Espana čine upravljački sistem TIPS-a. Banca d'Italia i Deutsche Bundesbank su zadužene za „Eurosystem Market Infrastructure Portfolio“ (EMIP), a Banque de France i Banco De Espana su zadužene za „Eurosystem Shared Application Platform“ (ESAP).

Primjena stečenih znanja biće korisna u razumijevanju platnih sistema EU kojem teže zemlje Zapadnog Balkana. Prikazane tehnologije i sistemi plaćanja kroz sisteme T2, T2S i sada TIPS kao instant plaćanja otvaraju nove mogućnosti kako za Centralnu banku Bosne i Hercegovine (CBBiH) tako i za sve učesnike procesa plaćanja u budućnosti. Aktivnosti koje se mogu poduzeti vezano za navedeni seminar su svakako usavršavanje u pogledu razumijevanja platnog sistema TARGET (T2 i T2S), jer oni predstavljaju nešto što će CBBiH u budućnosti razvijati i provoditi. To se posebno odnosi na novonastali sistem plaćanja u realnom vremenu, instant plaćanje TIPS koji još nije u potpunosti zaživio jer je pokrenut ne tako davno, 2018. godine.

www.cbbh.ba

Centralna Banka Bosne i Hercegovine/
Central Bank of Bosnia and Herzegovina

@CBBiH

INTERVJU

Sam Zuckerman: Za pisanje je važno prevesti matematički jezik ekonomiste u nematematički jezik čitatelja

U sklopu FINRA projekta, komponenta jačanja analitičke funkcije u Centralnoj banci Bosne i Hercegovine (CBBiH), 3. i 4. rujna 2019. godine, za djelatnike CBBiH organizirana je radionica o vještini pisanja za ekonomiste. Radionicu je održao Sam Zuckerman, osoba izuzetno bogatoga radnoga iskustva u novinarstvu, a potom i u središnjem bankarstvu. Osnivač je i ravnatelj organizacije za edukaciju pod nazivom Pristupačna ekonomija (Accessible Economics), koja ima za cilj pomoći organizacijama da se transformiraju na način da ekonomija i financije budu razumljivi svima, a ne samo onima koji se bave njima. Pisati za javnost i govoriti u javnosti o ekonomiji i financijama nije lako, iz razloga što su ove oblasti pune tehničkih i žargonskih izraza i to je teško razumjeti onima koji nemaju to stručno znanje. Nakon bogate novinarske karijere koja je trajala 25 godina i tijekom koje se bavio ekonomijom i financijama, osvojivši nekoliko nagrada i dobivši status finaliste za Loeb Award, najprestižnije priznanje u poslovnom novinarstvu, Sam Zuckerman odlazi raditi za američke Federalne rezerve (FED), kao osoba koja je pisala govore za rukovoditelje, ubrajajući i bivšu predsjednicu FED-a Janet Yellen. Bio je urednik publikacija podružnice Federalnih rezervi u San Francisku, održavao je seminare i treninge o uređivanju ekonomskih publikacija i o pisanju govora za urednike ekonomskih publikacija i kreatore konferencija Federalnih rezervi. Također je kreirao i vodio programe obuke za ekonomiste Europske središnje banke (ECB) i Banke za međunarodna poravnanja (BIS).

O tome kako treba pisati o ekonomskim i financijskim temama za širu javnost, što je važno i kakva iskustva nosi iz CBBiH, razgovarali smo sa gospodinom Zuckermanom prilikom njegovog boravka u Sarajevu.

Vaš životopis doista je impresivan i vrijedan poštovanja, iskustvo izuzetno bogato, naročito u sferi komuniciranja i onog što se zove vještina pisanja u oblasti ekonomije i financija. S ove vremenske distance, što vam je predstavljalo najveći izazov i sa kakvim poteškoćama ste se suočavali?

To je teško pitanje, ali mislim da je najveći izazov za mene bio napraviti promjenu, jer sam u početku bio novinar, a zatim sam počeo raditi u Središnjoj banci SAD, iz razloga što je kultura u novinama mnogo drugačija od kulture i ponašanja u središnjim bankama. Morao sam naučiti biti dobar središnji bankar. Kada sam otišao u mirovinu i napustio Federalne rezerve, krenuo sam sa vlastitim poslom i tada je izazov bio to što sam morao biti uspješan kao pojedinac u svom neovisnom poslu koji sam tada počeo raditi. Uvijek je potrebna

prilagodba, kada napustite svoj svakodnevni posao koji ste do tada radili i postanete na neki način poduzetnik i tražite sami svoje klijente i morate raditi za njih. Imao sam dosta sreće, nastavio sam se baviti pisanjem i uređivanjem i dalje sam zadržao fokus na ekonomiji. I zahvaljujući mojim profesionalnim kontaktima i mom bogatom iskustvu, pojavljuju su prigode kao što je ova, da povremeno podučavam, odnosno držim obuku o vještinama pisanja. I doista, osjećam se privilegirano, jer imam prigodu posjećivati razna mjesta, kao što je Sarajevo i Bosna i Hercegovina, upoznavati profesionalce i vidjeti kako oni rade.

Ekonomija, financije, središnje bankarstvo – koliko je teško ili nije, teme iz ovih oblasti približiti širem auditoriju, čovjeku koji nema velikoga ili nikakvog znanja o tome? Koliko je moguće takve stvari prezentirati jednostavnim i razumljivim jezikom?

Ja sam počeo kao novinar i kao novinar sam počeo pisati o Federalnim rezervama, a oni u to doba nisu uopće davali priopćenja za javnost, nije bilo nikakvih objašnjenja njihovih postupaka niti politike koju su vodili, i zbog toga smo mi morali to objasniti široj javnosti. Nismo mogli koristiti tehničke izraze u tekstovima koje smo pisali za novine. Morali smo pokušati sve objasniti nekim jednostavnim jezikom koji ljudi svakodnevno koriste. Do momenta kada sam se ja priključio Federalnim rezervama,

pojavi se na neki način ta svijest i unutar Središnje banke da je neophodno komunicirati sa širom javnošću a ne samo sa ljudima koji se u te stvari razumiju. Moj posao tada je bio pisati govore za rukovoditelja podružnice Federalnih rezervi u San Francisku. Iz tog razloga proveli smo dosta vremena i radili naporno kako bismo te govore učinili razumljivijim općoj javnosti. I to je moj posao, pomoći različitim organizacijama da njihova komunikacija sa ljudima koji nemaju to stručno znanje bude što jasnija. Zbog toga sam svoj posao nazvao Pristupačna ekonomija.

Radili ste i radite sa središnjim bankama, što vam iskustvo iz rada sa središnjim bankama govori?

Središnje banke su doista jako formalne i konzervativne organizacije. To znači da su sve promjene koje se u njima događaju spore i one se sporo prilagođavaju svim novim uvjetima. To ne mora možda nužno biti loše, jer one imaju i velike odgovornosti. Lekcija koju sam ja naučio kada je riječ o središnjim bankama je da treba poštivati kulturu i način razmišljanja u središnjim bankama i biti strpljiv u čekanju svih promjena koje se odigravaju. Ali dobra stvar za središnje banke je da one počinju shvatati koliko je komunikacija sa različitim javnostima veoma važna, da bi svi mogli razumjeti što se događa. Jer oni koji to ne razumiju dobro ili političari, mogu izvršiti pritisak na središnje banke da učine neke stvari koje možda nisu u tom trenutku dobre i razumne. Ali u isto vrijeme, važno je da središnje banke odgovaraju stvarnim uvjetima, koji su važni za stvarne, realne ljude. To znači da više nije moguće ostati udaljena institucija poput nekoga zamka na vrhu brda. Suština je da se središnje banke širom svijeta sve više moderniziraju i shvataju da se moraju prilagoditi kako bi odgovarale potrebama ljudi.

U Centralnoj banci Bosne i Hercegovine održali ste dvodnevnu radionicu za djelatnike ove institucije. Na čemu ste temeljili svoje predavanje?

I ja bih to prije nazvao radionicom nego predavanjem, zato što je bila veoma aktivna i uz mnogo sudionika, sačinjena od prezentacija sa radionica koje sam držao u drugim dijelovima svijeta, i u središnjim bankama i u nekim drugim organizacijama koje su vezane za ekonomiju. Dio je sačinjavao konvencionalnu prezentaciju o vještinama u pisanju i poslovnoj komunikaciji, a drugi dio se odnosio na specifične probleme koji su vezani za komunikaciju o pisanju o ekonomskim temama. I u programu radionice, nema ničeg neobičnog, sve je prilagođeno tome kako priopćiti, kako komunicirati o ekonomskim temama sa javnošću. I želim da dodam da su me djelatnici Centralne banke Bosne i Hercegovine impresionirali, njihova razina stručnog znanja, njihove jezičke sposobnosti, poslovna etika i etika povećenosti poslu doista su impresivni.

Što je važno, na što treba posebno obratiti pozornost kod prezentiranja važnih činjenica u pismenoj formi?

Za mene je najbitnije koristiti jezik koji mogu razumjeti ljudi koji nisu iz te struke, koji nemaju odgovarajuće stručno znanje. Ekonomija je kvantitativna znanost, temelji se je na ekonometriji i statistici. Većina drugih ljudi ne razmišlja tako, svi mi ostali ne razmišljamo na način kako se to radi u ekonometriji i statistici. Uspješno pisanje o svim ekonomskim temama za nestručnu javnost predstavlja

Sam Zuckerman -
ispred glavne zgrade CBBiH u Sarajevu

neku vrstu vježbe u prevođenju, jer vi u osnovi prevodite matematički svijet ekonomiste u nematematički svijet čitatelja, dakle sve jednačine morate prevesti u neku vrstu priče. To je ono što sam pokušavao naglasiti u mom programu treninga, najvažnije je ispričati neku priču.

I za kraj, neke od vaših preporuka svima nama koji se bavimo pisanjem za potrebe institucije, ali i šire javnosti.

Ono što sam naglasio i tijekom radionice je da pisanje nije samo kucanje na računalu, već su jednako važni i posao koji uradite obavljate prije toga i posao nakon. Dobro pisanje uvijek proizlazi iz jasnog razmišljanja. Dakle, priprema da biste svoj način razmišljanja učinili jasnim je vrlo važna, da napravite neki nacrt, da izdvojite sve ključne teme. I nakon toga, vrlo je važno da pažljivo revidirate sve što ste napisali. Mnogo smo vremena posvetili toj fazi revidiranja, i rekao sam, kada sve napravite, uzmite kavu, napravite mali odmor i onda se vratite tekstu koji ste napisali, svježi. I

uradite to možda i ponovo, sve dok ne osjetite da je taj tekst kako treba. I na kraju, rezultat će biti mnogo bolji od prve verzije koju ste napisali, uvijek kažem nemojte odmah poslati tekst nego malo sačekajte i razmislite, to je poruka koju sam pokušao prenijeti.

VICEGUVERNERKA RASPUDIĆ NA KONFERENCIJI U ALBANIJU

Transformacija kroz digitalizaciju

Viceguvernerka Centralne banke Bosne i Hercegovine (CBBiH) Želimira Raspudić boravila je 11. listopada 2019. godine u Albaniji, gdje je nazočila konferenciji pod nazivom „Odvazni novi svijet? Budućnost bankarstva u Europi koja se razvija. Ponovno razmatranje obujma, strukture, vlasništva, strategija i poticaja“. Konferenciju su organizirali Banka Albanije i Londonska škola ekonomije i političkih znanosti (LSE), a u okviru konferencije, viceguvernerka Raspudić je održala prezentaciju pod nazivom „Budućnost bankarskih i financijskih usluga, najperspektivniji razvojni trendovi“.

Na početku izlaganja, viceguvernerka Raspudić je istaknula kako će u narednih godinu ili dvije bankarstvo možda i dalje izgledati kao danas, ali da će budućnost bankarske industrije ovisiti o njenoj sposobnosti da koristi snagu

informiranosti klijenta, te od toga da napredna analitika i digitalna tehnologija za pružanje usluga pomognu današnjim klijentima koji se razumiju u tehnologiju kako bi bolje upravljali svojim financijama i svakodnevnim životom. U vezi s bankarskim i financijskim uslugama, trendovi su posebice povezani s procesom digitalne transformacije u bankama. S jedne strane, ovi trendovi utječu na digitalizaciju internih poslovnih procesa u bankama, dok s druge strane mijenjaju kanale distribucije s jačanjem mobilnog i internetskog bankarstva, kao i upravljanja odnosima s klijentima. Iako će digitalizacija utjecati na niže troškove banaka u budućnosti i smanjiti djelatnike, u BiH i ostalim zemljama Jugoistočne Europe procesi povezani s digitalizacijom traže povećana ulaganja u informacijsko-komunikacijske tehnologije.

U kontekstu bankarskih usluga u BiH, kao i u zemljama Jugoistočne Europe, financijski sustavi su pretežito dominantno bankarski, u BiH, kao i u ostalim zemljama regiona, smanjenje broja podružnica nije izraženo kao u središnjoj, zapadnoj i sjevernoj Europi. Prema istraživanju Međunarodnog monetarnog fonda (MMF), na 100.000 odraslih stanovnika postoji 55,44 bankomata i 30,31 podružnica poslovnih banaka. „Banke u BiH bi trebale razmotriti pitanje uravnoteženja broja podružnica i digitalnih kanala financijskih usluga. Klijenti banaka u BiH nesumnjivo će više koristiti podružnice u odnosu na banke zapadne i sjeverne Europe“, kazala je viceguvernerka Raspudić. U svjetlu ovoga, bh. banke će se, prema riječima viceguvernerke, suočiti s više izazova, između ostalog i s izazovima jačanja investicijskih fondova i konkurencije nebankarskih financijskih institucija. Također, i s procesom pristupanja EU koji će imati reperkusije u pogledu prihvatanja zakonodavnog okvira u vezi s Direktivom o platnim uslugama 2 (PSD2) i utjecajem fintech pružatelja usluga na tradicionalni pristup platnom prometu, te s bliskom

suradnjom fintecha i banaka zbog sve veće potražnje za proizvodima i uslugama fintech firmi i velikih tehnoloških tvrtki. U posljednjih nekoliko godina, tradicionalne financijske institucije i netradicionalne fintech tvrtke počele su shvaćati da je suradnja možda najbolji put ka dugoročnom rastu. Obrazloženje za suradnju se ogleda u mogućnosti udruživanja snaga banaka i fintech tvrtki kako bi se stvorila jača pravna osoba nego što je bilo koja samostalna jedinica. Za većinu fintech organizacija, primarne prednosti su inovacijski način razmišljanja, okretnost, perspektiva usmjerena na potrošača i izgrađena infrastruktura za digitalnu upotrebu. S druge strane, većina bankarskih institucija ima razmjere, jače prepoznavanje branda i uspostavljeno povjerenje. One također imaju adekvatan kapital, znanje o usklađenosti s propisima i uspostavljenu distribucijsku mrežu.

CBBiH radi na usklađivanju s EU standardima, pojednostavljivanju i ubrzanju platnih transakcija u BiH, uvodeći SEPA standarde. Kako je CBBiH odgovorna za platne transakcije u zemlji i financijsku stabilnost, promjene u financijskoj tehnologiji nameću potrebu za praćenjem i primjenom tehnoloških inovacija koje utječu na način poslovanja bankarstva, zaključila je viceguvernerka Raspudić svoje izlaganje na konferenciji u Albaniji.

ODLUKE

CBBiH promijenila naknadu na višak iznad obvezne pričuve

Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) uskladila je visinu stope naknade na višak sredstava iznad obvezne pričuve s novom depozitnom stopom Europske središnje banke (ECB). Stopa je dodatno smanjena s dosadašnjih -0,40% na -0,50%. Stopa naknade na obveznu pričuvu je ostala nepromijenjena.

Promjena stope naknade je utemeljena na politici naknada na sredstva na računu pričuva banaka kod CBBiH, koja je u primjeni od svibnja tekuće godine. Novom politikom, koju je usvojilo Upravno vijeće CBBiH, stopa naknade na višak sredstava iznad obvezne pričuve izjednačena je sa stopom koju primjenjuje ECB na depozite poslovnih banaka (Deposit Facility Rate). Između ostalog, Upravno vijeće ECB je na sastanku od 12. rujna 2019. godine donijelo odluku o smanjenju depozitne stope za 10 baznih bodova s dosadašnjih -0,40% na -0,50%.

PODACI

Izravna strana ulaganja u BiH u prvih šest mjeseci 650,1 milijuna KM

Izravna strana ulaganja u Bosni i Hercegovini u prvih šest mjeseci 2019. godine iznose 650,1 milijuna KM, od toga 252,8 milijuna u prvom tromjesečju, a ostatak u drugom tromjesečju 2019. Bilježi se pojačan priljev u odnosu na isto razdoblje prošle godine, kad je bilo zabilježeno 423,3 milijuna KM.

Promatrano po sastavnicama, najviše ulaganja je realizirano u formi vlasničkih udjela koji su iznosili 304,8 milijuna KM, dok su zadržane zarade iznosile 293,3 milijuna KM. Najviše ulaganja u prvih šest mjeseci dolazi iz Rusije 265,1 milijuna KM, zatim Hrvatske 114,2 milijuna KM te Nizozemske 83,1 milijuna KM.

Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) je obogatila raspoloživu statistiku stranih ulaganja, jer se prvi put sada daju iznosi zadržanih zarada na tromjesečnoj razini. Na taj način će korisnici imati detaljnije podatke prije provođenja potpunog godišnjeg istraživanja o izravnim stranim ulaganjima. Važno je imati u vidu da su izravne investicije

vrlo dinamična kategorija tijekom godina, a posebice sastavnica zadržanih zarada koje se mogu bitno mijenjati tijekom godine ovisno o odluci stranih ulagača o isplata dividendi. Konačni godišnji iznosi se stoga mogu značajno razlikovati od međugodišnjih iznosa, što se treba imati u vidu pri pravljenju projekcija.

KREDITNI REJTING

S&P potvrdio kreditni rejting Bosni i Hercegovini

Međunarodna rejting agencija Standard and Poor's (S&P) objavila je da kreditni rejting Bosne i Hercegovine ostaje „B“ s pozitivnim izgledima.

Positivni izgledi se temelje na očekivanju analitičara ove agencije da će ekonomski izgledi BiH poboljšani ukoliko vlast bude formirana do kraja godine, te na očekivanjima da će nova vlast regulirati status programa s Međunarodnim monetarnim

fondom (MMF-om), što bi ubrzalo reforme i omogućilo pristup izvorima financiranja za važne infrastrukturne projekte.

Prema navodima analitičara, kreditni rejting može biti povećan u narednih 12 mjeseci ukoliko bude formirana stabilna vlast koja će promicati nastavak strukturnih reformi. U tom slučaju, analitičari agencije očekuju ponovno pokretanje dijaloga s MMF-om, realno sagledavanje procjene financijske situacije u kojoj se nalaze velike javne nefinancijske kompanije u BiH, kao i poduzimanje koraka ka smanjenju sive ekonomije. S druge strane, u izvješću se navodi kako će rejting biti smanjen ukoliko ne bude formirana stabilna vlast, te reforme ne budu oživljene.

Sadašnji rejting je aktualan od 8. ožujka 2019. godine, kad je ova agencija poboljšala izgleda sa stabilnih na pozitivne, što je bilo prvo poboljšanje u izgledima za dugoročni S&P rejting BiH od 2012. godine.

STANDARD & POOR'S

PODACI

Doznake iz inozemstva za šest mjeseci ove godine 1,32 milijarde KM

Prema podacima Centralne banke Bosne i Hercegovine (CBBiH) o novčanim doznakama za prvih šest mjeseci 2019. godine, na dan 30. lipnja 2019. godine, doznake iz inozemstva iznosile su 1,32 milijarde KM. To predstavlja povećanje od 2% u odnosu na isto razdoblje prošle godine.

U 2017. godini doznake iz inozemstva iznosile su 2,65 milijardi KM, a u 2018. godini 2,7 milijardi KM.

Razlozi povećanja doznaka iz inozemstva su bolje imovno stanje ljudi koji su odranije u dijaspori, te sve veći broj migranata iz BiH u inozemstvu koji počinju dostavljati novac u domovinu.

PROJEKTI

Uspješno okončana dogradnja CRK poslovnih subjekata i fizičkih lica u BiH

Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) je uspješno okončala projekt dogradnje i unaprjeđenja funkcioniranja Središnjega registra kredita (SRK) poslovnih subjekata i fizičkih osoba u BiH, a koji je elektronska zbirka podataka o kreditnim i drugim zaduženjima poslovnih subjekata i fizičkih osoba.

Tipovi zaduženja za poslovne subjekte koje sadrži

Registar su: kredit, akreditiv, jamstva, kreditne kartice, faktoring, leasing, kao i ostala zaduženja. Tipovi zaduženja za fizičke osobe koje sadrži Registar su: kredit, akreditiv, jamstva, kreditne kartice, leasing, kao i ostala zaduženja.

Jako značajno poboljšanje je činjenica kako dograđeni registar funkcionira na principu „real time“ obrade podataka. To podrazumijeva ažuriranje registra „real time“ nakon što financijske institucije pravilno dostave podatke tijekom radnoga vremena, čime je dodatno ojačana relevantnost podataka iz Registra. Odlukom je entitetskim agencijama za bankarstvo, sudovima, tužiteljstvima, pravobraniteljstvima, organima unutarnjih poslova i policijskim agencijama omogućen izravan uvid putem interneta u podatke iz Registra uz upisivanje

svrhe i pravnoga temelja za pristup podacima, a što omogućava brže i učinkovitije obavljanje aktivnosti koje provode ove institucije. Banke, mikrokreditne organizacije, leasing društva, društva za faktoring i svako drugo društvo koje je pod ingerencijom nadležne entitetske agencije za bankarstvo mogu na temelju pisanoga zahtjeva poslovnoga subjekta ili fizičke osobe upućenog nekom od sudionika koji vrši izdavanje pojedinačnih izvješća iz Registra. Popis sudionika koji vrše izdavanje izvješća je dostupan na internet stranici CBBiH.

UZ SVJETSKI DAN ŠTEDNJE

Depoziti građana iznose 12,89 milijardi KM

Prema podacima Centralne banke Bosne i Hercegovine (CBBiH), koncem rujna 2019. godine ukupni depoziti stanovništva kod poslovnih banaka u BiH iznosili su 12,89 milijardi KM, što je najveća zabilježena razina.

Ako promatramo depozite stanovništva po ročnoj strukturi, oročeni i štedni depoziti u rujnu 2019. iznose 5,66 milijardi KM ili 43,9 % ukupnih depozita stanovništva, od toga kratkoročni depoziti čine 478 milijuna KM, a dugoročni 5,18 milijardi KM. Transakcijski računi i depoziti po viđenju čine 7,23 milijarde KM ili 56,1 % ukupnih depozita stanovništva.

Stanovništvo u BiH kontinuirano povećava depozite, pa su tako u usporedbi sa stanjem koncem rujna prošle godine porasli za čak 1,06 milijardi KM ili 8,9 %. Međutim, postoje značajne razlike u tempu rasta ovisno o tipu depozita. Najbrže rastu transakcijski računi, koji su porasli za 17,3 % (odnosno 562 milijuna KM), zatim depoziti po viđenju koji bilježe porast od 9,4 % (odnosno 293 milijuna KM). Oročeni i štedni depoziti, a koji odražavaju pravu štednju, također rastu, ali slabijim tempom i na godišnjoj razini su imali porast od 3,8 % (204 milijuna KM), što govori da stanovništvo ipak nema prostora za izdašniju dugoročnu štednju. Ipak, treba imati u vidu da se štednja realizira i putem drugih oblika, kao što su police osiguranja i sl.

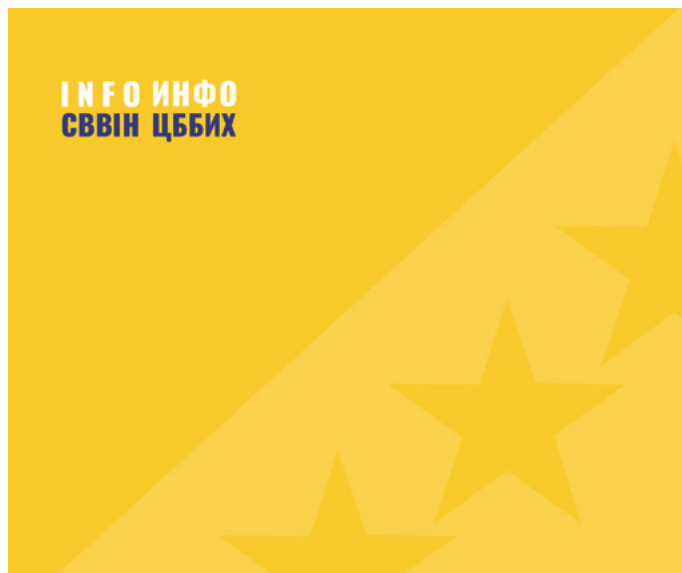
U pogledu valutne strukture, depoziti stanovništva u domaćoj valuti iznose 5,52 milijarde KM, što čini 42,8 % udjela, što je značajno više nego prije šest godina kada je udjel depozita u domaćoj valuti bio 38 %. Depoziti u eurima iznose 6,74 milijarde KM ili 52,2 %, a depoziti u ostalim stranim valutama 638 milijuna KM ili 5 %.

Građani se odlučuju na štednju zbog više razloga i motiva – zbog izvanrednih okolnosti i žurnih slučajeva, zbog brige za moguće opadanje kupovne moći u budućnosti, za manje ili veće nabave, kako bi izbjegli zaduživanje, za starost kao dopunu mirovine ili zdravstvenoga osiguranja. Stabilan domaći bankarski sektor, uz pouzdan sustav za osiguranje depozita, pruža jamstvo stanovništvu da svoja financijska

sredstva drži na računima u bankama, a putem kojih obavljaju tekuće transakcije ili štede za kasnija razdoblja. Depoziti stanovništva imaju daleko najveći udjel u ukupnim depozitima kod poslovnih banaka, od 55,2 %, pa stoga predstavljaju važan temelj financiranja i funkcioniranja banaka. Na temelju tog povjerenja i povjerenih sredstava stanovništva, banke su u mogućnosti financirati i doprinosti učinkovitijemu funkcioniranju i rastu ekonomije, te pomoći reducirati neformalne transakcije.

Svjetski dan štednje obilježava se 31. listopada svake godine. Na taj dan 1924. godine u Milanu je održan Prvi međunarodni kongres štedioničara, na kojemu su predstavnici svjetskih štednih ustanova tražili izlaz iz krize koju je prouzročio Prvi svjetski rat, te su zaključili kako je štednja prijeko potrebna za razvitak. Ustanovljen je i Svjetski dan štednje s ciljem popularizacije štednje širom svijeta.

CBBiH već godinama na ovaj dan provodi niz aktivnosti, kada ugosti učenike osnovnih i srednjih škola s prostora BiH. Ove aktivnosti imaju za cilj stvoriti svijest o važnosti pametnoga upravljanja novcem i važnosti štednje od najranijih dana. Središnje obilježavanje Svjetskoga dana štednje ove godine bit će upriličeno u Glavnoj banci Republike Srpske Centralne banke BiH u Banja Luci, a slične aktivnosti provode se i u drugim glavnim jedinicima i podružnicama CBBiH.

OBILJEŽAVANJA

Posjetama osnovaca i srednjoškolaca CBBiH obilježila Svjetski dan štednje

Povodom Svjetskoga dana štednje, koji se obilježen 31. listopada 2019. godine, a u sklopu programa finansijske edukacije koju već nekoliko godina provodi, Centralna banka Bosne i Hercegovine (CBBiH) je središnje obilježavanje Svjetskoga dana štednje ove godine upriličila u objektu Glavne banke Republike Srpske CBBiH (GBRSCBBiH) Banjaluka. Tom prigodom organiziran je posjet učenika Osnovne škole „Ivo Andrić“ iz Banja Luke i Ekonomske škole Banjaluka.

Svjetski dan štednje je i ove godine obilježen i u objektu Glavne jedinice Mostar CBBiH, 28. listopada 2019. posjetima učenika JU „Šesta osnovna škola Mostar“ i učenika Gimnazije fra Grge Martića Mostar, potom u Palama, 29. listopada 2019., u objektima Osnovne škole „Srbija“ i Srednjoškolskoga centra Pale, u objektu CBBiH Podružnica Brčko 30. listopada 2019. posjetima učenika Prve, Druge, Treće, Četvrte i Pete osnovne škole Brčko distrikt i učenika JU Ekonomska škola Brčko distrikt, i u Sarajevu, 1. studenog 2019. posjetima učenika Osnovne škole „Isak Samokovlija“ iz Sarajeva i Osnovne škole „Jovan Dučić“ Kasindo – Istočna Ilidža te učenika sarajevske Druge gimnazije i Srednje škole „Sapna“ iz Sapne Glavnoj jedinici Sarajevo CBBiH.

Tom prigodom, učenicima osnovnih škola upriličena je prezentacija pod nazivom „Mala škola novca“, dok su srednjoškolci, kroz prezentacije, upoznati o CBBiH i njezinim zadaćama, te o potrebi upravljanja novcem, finansijskim proizvodima i štednji. Ovakve prezentacije i vezane aktivnosti usmjerene ka učenicima osnovnih i srednjih škola za cilj imaju stvoriti svijest o važnosti pametnoga upravljanja novcem i važnosti štednje od najranijih dana. Učenicima su podijeljene publikacije – brošura za djecu pod nazivom „Novko i Novčica u svijetu novca“ te za srednjoškolce brošura „Saznaj sve o novcu“ i letak pod nazivom „Što je štednja?“.

Ovaj i slični događaji organizirani povodom Svjetskoga dana štednje, sastavni su dio finansijske edukacije koju CBBiH posljednjih godina provodi s ciljem jačanja finansijske inkluzije na način odgovornoga upravljanja financijama za dobrobit ekonomskoga razvitka i rasta Bosne i Hercegovine. Tako je do sada CBBiH otvorila vrata učenicima brojnih osnovnih i srednjih škola te studentima iz cijele Bosne i Hercegovine i sveučilišta izvan Bosne i Hercegovine.

Navedene aktivnosti su realizirane u sklopu projekta Promocije finansijske edukacije i inkluzije koje provodi CBBiH uz podršku Europskoga fonda za jugoistočnu Europu – Development Facility (EFSE DF).

FINANSIJSKA EDUKACIJA I INKLUZIJA

Planirane aktivnosti Stručnoga tima za financijsku edukaciju

Stručni tim za financijsku edukaciju i inkluziju održao je 30. kolovoza 2019. godine sastanak na kojem su razmatrane planirane aktivnosti ovog tima do kraja 2019. godine.

Stručni tim razmotrio je Novi plan rada za naredno razdoblje koji je predložila partnerska institucija Europski fond za jugoistočnu Europu – Development Facility (EFSE DF), publikacije koje su završene pod okriljem EFSE DF, prijedlog EFSE DF za održavanje radionice za članove Stručnoga tima, okvir web stranice za financijsku edukaciju, te aktivnosti za Dan štednje 2019. godine. U okviru Plana rada za naredno razdoblje prihvaćen je načelni okvir rada prema kojem u 2020. godini, uz redovite aktivnosti koje dolaze u okviru obilježavanja Global Money Week i Dana štednje, Stručni tim se usuglasio da će preuzeti rad na tri aktivnosti koje će provesti uz potporu EFSE DF. Na sastanku su prezentirane publikacije „Centralna banka Bosne i Hercegovine – Uloga i značaj“ i „Saznaj sve o novcu“, te razmotren i prihvaćen prijedlog EFSE DF za održavanje

radionice za članove Stručnoga tima uz izjašnjenje članova Tima o temama i terminu. Sastanak je bio i prigoda da se prezentira okvir web stranice za financijsku edukaciju na poddomeni CBBiH. Usvojen je koncept dizajna web portala uz napomenu da neće biti objavljen prije nego što se na isti postavi sav dostupan materijal. Na ovom portalu bit će objavljeni do sada pripremljeni materijali (brošure, prezentacije...), te će sajt omogućiti i određene forme interaktivnosti, poput mogućnosti online najave posjete, te kvizova provjere znanja. Razmotreni su i prijedlozi aktivnosti za Dan štednje 2019. godine, te je zaključeno, između ostalog, da se središnji događaj na sami datum Dana štednje organizira u Banja Luci (prošle je godine to bio Mostar) i da se ponudi mogućnost svim glavnim jedinicama i podružnicama CBBiH da pojedinačno organiziraju događaj prigodom Dana štednje.

Sastanak Stručnoga tima za financijsku edukaciju i inkluziju prethodio je radionici za izradu Plana aktivnosti za pružanje usluge financijske edukacije u okviru poslovanja CBBiH, u organizaciji EFSE DF. Cilj jednodnevne radionice bio je interno razmatranje i usuglašavanje stavova, potreba, mogućnosti, resursa, rokova, te shodno tome kreiranje Plana aktivnosti za 2020. godinu za pružanje usluge financijske edukacije u okviru poslovanja CBBiH.

PRIZNANJA

Na Večeri bankara uručena priznanja „Zlatni BAM“

U sarajevskome hotelu „Holiday“ 12. rujna 2019. godine, održana je Večer bankara „Zlatni BAM“ u okviru koje su najuspješnijim bankama uručena prestižna priznanja „Zlatni BAM“ koja, 17. godinu zaredom, na temelju izvješća neovisnih revizora za poslovanje u prethodnoj godini, dodjeljuje poslovno-financijski magazin „Banke i Biznis u BiH“.

Nagrade je predstavnicima poslovnih banaka uručio guverner Centralne banke Bosne i Hercegovine dr. Senad Softić. Unicredit Bank dd Mostar uručena su dva Zlatna BAM, za najveću aktivnu te najveći ukupni kapital. NLB Banka ad Banja Luka također je nagrađena s dva priznanja Zlatni BAM – za ROE – najveći prinos na dionički kapital i ROA – najveći prinos na aktivu. Nova banka ad Banja Luka je primila priznanje za najveću aktivnu banaka s pretežito domaćim kapitalom, Raiffeisen Bank dd BiH Sarajevo za najveći dionički kapital, a Komercijalna banka ad Banja Luka za najveći rast depozita.

Na Večeri bankara uručena su i posebna priznanja – Plaketa „Zlatni BAM“ uspješnim pojedincima i kolektivima koji raznovrsnim proizvodima i uslugama opslužuju bankarski i financijski sektor.

CBBIH I EU INTEGRACIJE

U okviru EU regionalnoga projekta „Jačanje institucionalnih kapaciteta središnjih banaka Zapadnoga Balkana s ciljem integracije u ESCB“, predstavnici CBBIH nazočili su na dva seminara. Program je, inače, nastavak ranijih uspješnih programa ESCB-a i namijenjen je zemljama kandidatima i potencijalnim kandidatima sa Zapadnoga Balkana koji su obuhvaćeni Uredbom IPA. Cilj Programa je dodatno jačanje institucionalnih kapaciteta središnjih banaka Zapadnoga Balkana i dvije agencije za nadzor banaka u Bosni i Hercegovini, prvenstveno kroz osnaživanje analitičkih kapaciteta i alata za kreiranje politika, te kroz prijenos najboljih međunarodnih i europskih standarda u nacionalne prakse. Seminari i edukacije u sklopu ovoga programa omogućavaju izvrsnu percepciju od strane krajnjih korisnika – sudionika seminara, razmjenu znanja i iskustava, jačanje mreže kontakata, te predstavljaju adekvatnu kombinaciju predavanja i interaktivnih zadataka.

EU integracije, upravljanje procesom i usklađivanje s EU

U Banci Litve je od 2. do 4. listopada 2019. godine održana edukacija o temi EU integracija, upravljanja procesom i usklađivanja s EU. Edukaciju su pohađale središnje banke zemalja Zapadnoga Balkana koje su kandidati ili tek potencijalni kandidati za EU, dok su središnje banke novih EU članica, Litva, Bugarska i Poljska, prenijele svoja iskustava sudionicima. Osim Centralne banke Bosne i Hercegovine, edukaciji su nazočili predstavnici agencija za bankarstvo, budući su agencije nadležne za nadzor banaka.

Upravljanje procesom EU integracija ovisi i o fazi pristupanja EU i EMU. Središnje banke EU imaju sličnosti koje u budućnosti mogu poslužiti središnjim bankama Zapadnoga Balkana. Osim platforme Europskoga sustava središnjih banaka (ESCB) pod nazivom DARWIN, središnje banke su uspostavile internu elektronsku platformu za upravljanje, ili DMS (engl. Document Management System) koji omogućava jasnu koordinaciju i praćenje procesa, uključenost svih relevantnih djelatnika i upravljanje EU dokumentima. U naprednoj fazi pristupanja EU i EMU obujam EU dokumentacije i broj angažiranih djelatnika se znatno povećava i usložnjava, što osim stručnih znanja po poslovnim oblastima, podrazumijeva upravljačke sposobnosti i adekvatno IT rješenje.

Vezano za institucionalne pripreme za EU i EMU, Narodna banka Bugarske je predstavila svoj primjer izrade mape puta europskih integracija, s ciljem postojanja sveobuhvatnoga dokumenta referentne liste zadataka, aktivnosti i plana ljudskih i financijskih sredstava. Finalnoj mapi puta prethodila je izrada niza dokumenta kao što su procedura izvješćivanja i akcijski planovi po poslovnim oblastima, uključujući odgovarajuće IT rješenje za upravljanje i koordinaciju. Mapa puta sadrži obveze na temelju članstva za pripreme i sastanke Upravnoga vijeća Europske središnje banke (ECB), povjerenstva ESCB i radnih grupa, kao i zadaće koje

se odnose na članstvo u EU i EMU po poslovnim oblastima: provedba monetarne politike ECB, devizne operacije, držanje i upravljanje pričuvama, izdavanje EUR novčanica, platni sustavi, financijsko izvješćivanje sukladno ECB smjernicama, izvješćivanje i priprema proračuna koji se odnosi na članstvo u ESCB. Narodna banka Bugarske je izradila mapu puta uz pomoć EU twinning projekta s Bankom Francuske i Bankom Nizozemske. Na taj način, u slučaju zemalja Zapadnoga Balkana, korisna su iskustva središnjih banaka novih članica EU, uz to još i s aranžmanom valutnoga odbora vezanim za EUR (Bugarska i Estonija).

Trening iz oblasti platnoga sustava

U razdoblju od 23. do. rujna 2019. godine u Rimu je, pod pokroviteljstvom Europske unije, uz koordinaciju Europskoga sustava središnjih banaka (ESCB), te ostalih nacionalnih središnjih banaka, održan seminar čiji predavači su bili iz Banca d'Italia, Deutsche Bundesbank, te Banque de France. Seminar je bio zamišljen kao trening događaj iz oblasti Platnoga sustava I, s osvrtnom na platni sustav gledano iz regulatornoga, projektnoga te operativnoga aspekta uzimajući za primjer TARGET Platni sustav Europske unije. Sudionici su bili predstavnici središnjih/nacionalnih banaka iz zemalja Zapadnoga Balkana.

Gledano povijesno, temelj razvoja sustava plaćanja EU može se sagledati kroz razumijevanje uloge središnje banke. Ona se može vidjeti kroz monetarnu

politiku koju provodi te kroz financijsku stabilnost. Prije uvođenja eura, bilo je mnogo valuta te su sustavi plaćanja bili usmjereni prema nacionalnim financijskim tržištima, što je otežavalo i poskupljivalo međunacionalni bankarski promet. Gore navedeno je rezultiralo uvođenjem eura, te otvaranjem tržišta što je stvaralo potrebu za kreiranjem novih zajedničkih sustava platnoga prometa. Tako je stvoren Transeuropski automatizirani RTGS Express Transfer Sistem (TARGET). On je u startu omogućavao poravnanja operacija središnjih banaka, velika poravnanja među bankama s velikim iznosima te druga plaćanja u euro valuti. U početku je bio sustav TARGET 1 (1999 - 2007. godine), baziran na RTGS sustavima članica EU, a naknadno kad je uveden TARGET 2 (2007. godina), baziran je na novoj tehničkoj platformi. Nakon TARGET 2, 2015. godine uveden je TARGET 2-Securities. Sustavi TARGET 2 i njegova novija verzija TARGET 2S su temeljni sustavi plaćanja EU i pružaju usluge svim članicama EU.

Razvoj i održavanje kao i operativa samih sustava koordinira se kroz tri banke EU, Banca d'Italia, Deutsche Bundesbank i Banque de France. Svaka od navedenih banaka je odgovorna za razvoj i provedbu jednoga dijela navedenih sustava. Banca d'Italia je razvila projekt za cijelu EU, a to je tzv. TIPS koji podrazumijeva instant plaćanja. TIPS je, također, dio TARGET servisa i ima pokriće u njima tj. novcu središnjih banaka. Pokriće u TARGET-u za TIPS podrazumijeva osiguranu likvidnost, te također osigurava to da nema kreditnoga rizika za sudionike, jer se koristi novac središnjih banaka. TIPS

je novina koja podrazumijeva odvijanje sustava plaćanja 24/7, 365 dana u godini. Utemeljen je na zakonskim okvirima četiri središnje banke koje su dio eurosustava. Članovi Banca d'Italia, Deutsche Bundesbank, Banque de France i Banco De Espana čine upravljački sustav TIPS-a. Banca d'Italia i Deutsche Bundesbank su zadužene za „Eurosystem Market Infrastructure Portfolio“ (EMIP), a Banque de France i Banco De Espana su zadužene za „Eurosystem Shared Application Platform“ (ESAP).

Primjena stečenih znanja bit će korisna u razumijevanju platnih sustava EU kojem teže zemlje Zapadnoga Balkana. Prikazane tehnologije i sustavi plaćanja kroz sustave T2, T2S i sada TIPS kao instant plaćanja otvaraju nove mogućnosti kako za Centralnu banku Bosne i Hercegovine (CBBiH) tako i za sve sudionike procesa plaćanja u budućnosti. Aktivnosti koje se mogu poduzeti vezano za navedeni seminar su svakako usavršavanje u pogledu razumijevanja platnoga sustava TARGET (T2 i T2S), jer oni predstavljaju nešto što će CBBiH u budućnosti razvijati i provoditi. To se posebice odnosi na novonastali sustav plaćanja u realnome vremenu, instant plaćanje TIPS koji još nije u potpunosti zaživio jer je pokrenut ne tako davno, 2018. godine.

www.cbbh.ba

Centralna Banka Bosne i Hercegovine/
Central Bank of Bosnia and Herzegovina

@CBBiH

ИНТЕРВЈУ

Sam Zuckerman: За писање је важно превести математички језик економисте у нематематички језик читаоца

У склопу FINRA пројекта, компонента јачања аналитичке функције у Централној банци Босне и Херцеговине (ЦББиХ), 3. и 4. 9. 2019. године, за запосленике ЦББиХ организована је радионица о вјештини писања за економисте. Радионицу је одржао Sam Zuckerman, особа са изузетно богатим радним искуством у новинарству, а потом и у централном банкарству. Оснивач је и директор организације за едукацију под називом Приступачна економија (Accessible Economics), чији је циљ помоћи организацијама да се трансформишу на начин да економија и финансије буду разумљиви свима, а не само онима који се баве њима. Писати за јавност и говорити у јавности о економији и финансијама није лако, из разлога што су ове области пуне техничких и жаргонских израза и то је тешко разумјети онима који немају то стручно знање. Након богате новинарске каријере која је трајала 25 година и током које се бавио економијом и финансијама, освојивши неколико награда и добивши статус финалисте за Loeb Award, најпрестижније признање у пословном новинарству, Sam Zuckerman одлази радити за америчке Федералне резерве (ФЕД), као особа која је писала говоре за челне људе, убрајајући и бившу предсједницу ФЕД-а Janet Yellen. Био је уредник публикација огранка Федералних резерви у Сан Франциску, одржавао је семинаре и тренинге о уређивању економских публикација и о писању говора за уреднике економских публикација и креаторе конференција Федералних резерви. Такође је креирао и водио програме обуке за економисте Европске централне банке (ЕЦБ) и Банке за међународна поравнања (BIS).

О томе како треба писати о економским и финансијским темама за ширу јавност, шта је важно и каква искуства носи из ЦББиХ, разговарали смо са господином Zuckermanом приликом његовог боравка у Сарајеву.

Ваша биографија је заиста импресивна и вриједна поштовања, искуство изузетно богато, нарочито у сфери комуницирања и оног што се зове вјештина писања у области економије и финансија. Са ове временске дистанце, шта вам је представљало највећи изазов и са каквим потешкоћама сте се сусретали?

То је тешко питање, али мислим да је највећи изазов за мене био да начиним промјену, јер сам у почетку био новинар, а затим сам почео да радим у Централној банци САД, из разлога што је култура у новинама много другачија од културе и понашања у централним банкама. Морао сам да научим да будем добар централни банкар. Када сам отишао у пензију и напустио Федералне резерве, кренуо сам са властитим

послом и тада је изазов био то што сам морао да будем успјешан као индивидуа у свом независном послу који сам тада почео да радим. Увијек је потребно прилагођавање, када напустите свој свакодневни посао који сте до тада радили и постанете на неки начин предузетник, тражите сами своје клијенте и морате да радите за њих. Имао сам доста среће, наставио сам да се бавим писањем и уредништвом и даље сам задржао фокус на економији. И захваљујући мојим професионалним контактима и мом богатом искуству, појављују су прилике као што је ова, да повремено предајем, односно држим обуку о вјештинама писања. И заиста се осјећам привилеговано, јер имам прилику да посјећујем разна мјеста, као што је Сарајево и Босна и Херцеговина, да упознајем професионалце и видим како они раде.

Економија, финансије, централно банкарство – колико је тешко или није, теме из ових области приближити ширем аудиторију, човјеку који нема великог или никаквог знања о томе? Колико је могуће такве ствари презентовати једноставним и разумљивим језиком?

Ја сам почео као новинар и као новинар сам почео писати о Федералним резервама, а они у то доба нису уопште давали саопштења за јавност, није било никаквих објашњења њихових поступака нити политике коју су водили, и због тога смо ми морали то објаснити широј јавности. Нисмо могли

користити техничке изразе у чланцима које смо писали за новине. Морали смо покушати да све објаснимо неким једноставним језиком који људи свакодневни користе. До момента када сам се ја прикључио Федералним резервама, појавила се на неки начин та свијест и унутар Централне банке да је неопходно комуницирати са широм јавношћу а не само са људима који се у те ствари разумију. Мој посао тада је био да пишем говоре за руководиоца филијале Федералних резерви у Сан Франциску. Из тог разлога провели смо пуно времена и радили напорно да бисмо те говоре учинили разумљивијим општој јавности. И то је мој посао, да помогнем различитим организацијама да њихова комуникација са људима који немају то стручно знање буде што јаснија. Због тога сам свој посао назвао Приступачна економија.

Радили сте и радите са централним банкама, шта вам искуство из рада са централним банкама говори?

Централне банке су заиста јако формалне и конзервативне организације. То значи да су све промјене које се у њима догађају споре и оне се споро прилагођавају свим новим условима. То не мора можда нужно да буде лоше, јер оне имају и велике одговорности. Лекција коју сам ја научио када је ријеч о централним банкама је да треба поштовати културу и начин размишљања у централним банкама и бити стрпљив у чекању свих промјена које се одигравају. Али добра ствар за централне банке је да оне почињу схватати колико је комуникација са различитим јавностима веома битна, да би сви могли да разумију шта се дешава. Јер они који то не разумију добро, или политичари, могу извршити притисак на централне банке да учине неке ствари које можда нису у том тренутку добре и разумне. Али у исто вријеме, важно је да централне банке одговарају стварним условима, који

су важни за стварне, реалне људе. То значи да више није могуће остати удаљена институција попут неког замка на врху брда. Суштина је да се централне банке широм свијета све више модернизују и схватају да се морају прилагодити да би одговарале потребама људи.

У Централној банци Босне и Херцеговине одржали сте дводневну радионицу за запосленике ове институције. На чему сте базирали своје предавање?

И ја бих то прије назвао радионицом него предавањем, зато што је била веома активна и уз много учесника, сачињена од презентација са радионица које сам држао у другим дијеловима свијета, и у централним банкама и у неким другим организацијама које су везане за економију. Дио је сачињавао конвенционалну презентацију о вјештинама у писању и пословној комуникацији, а други дио се односио на специфичне проблеме који су везани за комуникацију о писању о економским темама. И у програму радионице нема ничег необичног, све је прилагођено томе како саопштити, како комуницирати о економским темама са јавношћу. И желим да додам да ме особље Централне банке Босне и Херцеговине импресионирао, њихов ниво стручног знања, њихове језичке способности, пословна етика и етика повећености послу заиста су импресивни.

Шта је важно, на шта треба посебно обратити пажњу код презентовања важних чињеница у писменој форми?

З а мене је најбитније користити језик који могу разумјети људи који нису из те струке, који немају одговарајуће стручно знање.

Sam Zuckerman - испред главне зграде ЦББиХ у Сарајеву

Економија је квантитативна наука, заснована је на економетрији и статистици. Већина других људи не размишља тако, сви ми остали не размишљамо на начин како се то ради у економетрији и статистици. Успјешно писање о свим економским темама за нестручну јавност представља неку врсту вјежбе у превођењу, јер ви у суштини преводите математички свијет економисте у нематематички свијет читаоца, дакле све једначине морате превести у неку врсту приче. То је оно што сам покушавао да нагласим у мом програму обуке, најважније је да испричате неку причу.

И за крај, неке ваше препоруке свима нама који се бавимо писањем за потребе институције, али и шире јавности.

Оно што сам нагласио и у току радионице је да писање није само куцање на компјутеру, него су једнако битни и посао који урадите прије тога и посао након тога. Добро писање увијек

произлази из јасног размишљања. Дакле, припрема да бисте свој начин размишљања учинили јасним је јако битна, да направите неки нацрт, да издвојите све кључне теме. И након тога, веома је важно да врло пажљиво ревидирате све што сте написали. Посветили смо пуно времена тој фази ревидирања, и рекао сам, када све направите, узмите кафу, направите мали одмор и онда се вратите тексту који сте написали, свјежи. И урадите то можда и поново, све док не осјетите да је тај текст како треба. И на крају, резултат ће бити много бољи од прве верзије коју сте написали, увијек кажем немојте одмах послати текст него мало сачекајте и размислите, то је порука коју сам покушао да пренесем.

ВИЦЕГУВЕРНЕРКА РАСПУДИЋ НА КОНФЕРЕНЦИЈИ У АЛБАНИЈИ

Трансформација кроз дигитализацију

Вицегувернерка Централне банке Босне и Херцеговине (ЦББиХ) Желимира Распудић боравила је 11.10.2019. године у Албанији, гдје присуствовала конференцији под називом „Одважни нови свијет? Будућност банкарства у Европи која се развија. Поновно разматрање обима, структуре, власништва, стратегија и подстицаја“. Конференцију су организовали Банка Албаније и Лондонска школа економије и политичких наука (LSE), а у оквиру конференције, вицегувернерка Распудић је одржала презентацију под називом „Будућност банкарских и финансијских услуга, најперспективнији трендови развоја“.

На почетку излагања, вицегувернерка Распудић је истакла како ће у наредних годину или двије банкарство

можда и даље изгледати као данас, али да ће будућност банкарске индустрије зависити од њене способности да користи снагу информисаности клијента, те од тога да напредна аналитика и дигитална технологија за пружање услуга помогну данашњим клијентима који се разумију у технологију да боље управљају својим финансијама и свакодневним животом. У вези с банкарским и финансијским услугама, трендови су посебно повезани с процесом дигиталне трансформације у банкама. С једне стране, ови трендови утичу на дигитализацију интерних пословних процеса у банкама, док с друге стране мијењају канале дистрибуције с јачањем мобилног и интернетског банкарства, као и управљања односима с клијентима. Иако ће дигитализација утицати на ниже трошкове банака у будућности и смањити запосленике, у БиХ и осталим земљама Југоисточне Европе процеси повезани с дигитализацијом траже повећана улагања у информационо-комуникационе технологије.

У контексту банкарских услуга у БиХ, као и у земљама Југоисточне Европе, финансијски системи су претежно доминантно банкарски, у БиХ, као и у земљама регије, смањење броја филијала није изражено као у средњој, западној и сјеверној Европи. Према истраживању Међународног монетарног фонда (ММФ), на 100.000 одраслих становника постоји 55,44 банкомата и 30,31 филијала комерцијалних банака. „Банке у БиХ требале би размотрити питање баланса између броја филијала и дигиталних канала финансијских услуга. Клијенти банака у БиХ несумњиво ће више користити филијале у односу на банке западне и сјеверне Европе“, казала је вицегувернерка Распудић. У свјетлу овога, бх. банке ће се, према ријечима вицегувернерке, суочити с више изазова, између осталог и с изазовима јачања инвестиционих фондова и конкуренције небанкарских финансијских

институција. Такође, и с процесом приступања ЕУ који ће имати реперкусије у погледу прихватања законодавног оквира у вези с Директивом о платним услугама 2 (PSD2) и утицајем fintech пружалаца услуга на традиционални приступ платном промету, те с блиском сарадњом fintecha и банака због све веће потражње за производима и услугама fintech фирми и великих технолошких компанија. У посљедњих неколико година, традиционалне финансијске институције и нетрадиционалне fintech компаније почеле су схваћати да је сарадња можда најбољи пут ка дугорочном расту. Образложење за сарадњу се огледа у могућности удруживања снага и банака и fintech фирми како би се створило јаче правно лице него што је било која самостална јединица. За већину fintech организација, примарне предности су иновацијски начин размишљања, окретност, перспектива усмјерена на потрошача и

изграђена инфраструктура за дигиталну употребу. С друге стране, већина банкарских институција има размјере, јаче препознавање брэнда и успостављено повјерење. Они такође имају адекватан капитал, знање о усклађености с прописима и успостављену дистрибутивну мрежу.

ЦББиХ ради на усклађивању с ЕУ стандардима, поједностављивању и убрзавању платних трансакција у БиХ, уводећи SEPA стандарде. Како је ЦББиХ одговорна за платне трансакције у земљи и финансијску стабилност, промјене у финансијској технологији намећу потребу за праћењем и примјеном технолошких иновација које утичу на начин пословања банкарства, закључила је вицегувернерка Распудић своје излагање на конференцији у Албанији.

ОДЛУКЕ

ЦББиХ промијенила накнаду на вишак изнад обавезне резерве

Централна банка Босне и Херцеговине (ЦББиХ) ускладила је висину стопе накнаде на вишак средстава изнад обавезне резерве с новом депозитном стопом Европске централне банке (ЕЦБ). Стопа је додатно смањена са досадашњих -0,40% на -0,50%.

Стопа накнаде на обавезну резерву је остала непромијењена. Промјена стопе накнаде је базирана на политици накнада на средства на рачуну резерви банака код ЦББиХ, која је у примјени од маја текуће године. Новом политиком, коју је усвојио Управни одбор ЦББиХ, стопа накнаде на вишак средстава изнад обавезне резерве изједначена је са стопом коју примјењује Европска централна банка (ЕЦБ) на депозите комерцијалних банака (Deposit Facility Rate). Између осталог, Управни одбор ЕЦБ је на састанку од 12. 9. 2019. године донио одлуку о смањењу депозитне стопе за 10 базних поена с досадашњих -0,40% на -0,50%.

ПОДАЦИ

Стране директне инвестиције у БиХ у првих шест мјесеци 650,1 милион КМ

Стране директне инвестиције у Босни и Херцеговини у првих шест мјесеци 2019. године износе 650,1 милион КМ, од тога 252,8 милиона у првом кварталу, а остатак у другом кварталу 2019. Биљежи се појачан прилив у односу на исти период прошле година када је било забиљежено 423,3 милиона КМ.

Посматрано по компонентама, највише инвестиција је реализовано у форми власничких учешћа која су износила 304,8 милиона КМ, док су задржане зараде износили 293,3 милиона КМ. Највише инвестиција у првих шест мјесеци долази из Русије 265,1 милион КМ, затим Хрватске 114,2 милиона КМ те Холандије 83,1 милион КМ.

Централна банка Босне и Херцеговине (ЦББиХ) је обогатила расположиву статистику страних инвестиција, јер се први пут сада дају износи задржаних зарада на кварталном нивоу. На тај начин ће корисници имати детаљније податке прије провођења комплетног годишњег истраживања о директним страним инвестицијама. Важно

је имати у виду да су директне инвестиције врло динамична категорија токова, а поготово компонента задржаних зарада које се могу битно мијењати током године зависно од одлуке страних инвеститора о исплатама дивиденди. Коначни годишњи износи се стога могу значајно разликовати од међугодишњих износа, што се треба имати у виду при прављењу пројекција.

КРЕДИТНИ РЕЈТИНГ

S&P потврдио кредитни рејтинг Босни и Херцеговини

Међународна рејтинг агенција Standard and Poor's (S&P) објавила је да кредитни рејтинг Босне и Херцеговине остаје „Б“ с позитивним изгледима.

Позитивни изгледи се заснивају на очекивању аналитичара ове агенције да ће се економски изгледи БиХ побољшати уколико власт буде формирана до краја године,

STANDARD & POOR'S

ПОДАЦИ

Дознаке из иностранства за шест мјесеци ове године 1,32 милијарде КМ

Према подацима Централне банке Босне и Херцеговине (ЦББиХ) о новчаним дознакама за првих шест мјесеци 2019. године, на дан 30. 6. 2019. године, дознаке из иностранства износиле су 1,32 милијарде КМ. То представља повећање од 2% у односу на исти период прошле године.

У 2017. години дознаке из иностранства износиле су 2,65 милијарди КМ, а у 2018. години 2,7 милијарди КМ.

Разлози повећања дознака из иностранства су боље имовно стање људи који су одраније у дијаспори, те све већи број миграната из БиХ у иностранству који почињу достављати новац у домовину.

ПРОЈЕКТИ

Успјешно окончана доградња ЦРК пословних субјеката и физичких лица у БиХ

Централна банка Босне и Херцеговине (ЦББиХ) је успјешно окончала пројекат доградње и унапређења функционисања Централног регистра кедита (ЦРК) пословних субјеката и физичких лица у БиХ, а који је електронска збирка података о кредитним и другим задужењима пословних субјеката и физичких лица.

Типови задужења за пословне субјекте које садржи

те на очекивањима да ће нова власт регулисати статус програма с Међународним монетарним фондом (ММФ), што би убрзало реформе и омогућило приступ изворима финансирања за важне инфраструктурне пројекте.

Према наводима аналитичара, кредитни рејтинг може бити повећан у наредних 12 мјесеци уколико буде формирана стабилна власт која ће промовисати наставак структурних реформи. У том случају, аналитичари агенције очекују поновно покретање дијалога с ММФ-ом, реално сагледавање процјене финансијске ситуације у којој се налазе велике јавне нефинансијске компаније у БиХ, као и подузимање корака ка смањењу сиве економије. С друге стране, у извјештају се наводи како ће рејтинг бити смањен уколико не буде формирана стабилна власт те реформе не буду оживљене.

Садашњи рејтинг је актуелан од 8.3.2019. године, кад је ова агенција побољшала изгледе са стабилних на позитивне, што је било прво побољшање у изгледима за дугорочни S&P рејтинг БиХ од 2012. године.

Регистар су: кредит, акредитив, гаранције, кредитне картице, факторинг, лизинг, као и остала задужења. Типови задужења за физичка лица које садржи Регистар су: кредит, акредитив, гаранције, кредитне картице, лизинг, као и остала задужења.

Оно што је јако значајно побољшање је чињеница да дограђени регистар функционише на принципу real time обраде података. То подразумева да се регистар ажурира real time након што финансијске институције правилно доставе податке у току радног времена, чиме је додатно ојачана релевантност података из Регистра. Одлуком је омогућено да ентитетске агенције за банкарство, судови, тужилаштва, правобранилаштва, органи унутрашњих послова и полицијске агенције имају могућност

директног увида путем интернета у податке из Регистра уз уписивање сврхе и правног основа за приступ подацима, а што омогућава брже и ефикасније обављање активности које проводе ове институције. Издавање појединачних извјештаја из Регистра о задужењима пословних субјеката или физичких лица могу вршити банке, микрокредитне организације, лизинг друштва, друштва за факторинг и свако друго друштво које је под ингеренцијом надлежне ентитетске агенције за банкарство. Издавање појединачних извјештаја се може вршити само на основу писаног захтјева пословног субјекта или физичког лица за које се извјештај издаје. Списак учесника који врше издавање извјештаја је доступан на интернет страници ЦББиХ.

УЗ СВЈЕТСКИ ДАН ШТЕДЊЕ

Депозити грађана износе 12,89 милијарди КМ

Према подацима Централне банке Босне и Херцеговине (ЦББиХ), на крају септембра 2019. године укупни депозити становништва код комерцијалних банака у БиХ износили су 12,89 милијарди КМ, што је највећи забиљежени ниво.

Ако посматрамо депозите становништва по рочној структури, орочени и штедни депозити у септембру 2019. износе 5,66 милијарди КМ или 43,9% укупних депозита становништва, од тога краткорочни депозити чине 478 милиона КМ, а дугорочни 5,18 милијарди КМ. Трансакциони рачуни и депозити по виђењу чине 7,23 милијарде КМ или 56,1% укупних депозита становништва.

Становништво у БиХ континуирано повећава депозите, па су тако у поређењу са стањем на крају септембра прошле године порасли за чак 1,06 милијарди КМ или 8,9%. Међутим, постоје значајне разлике у темпу раста зависно од типа депозита. Најбрже расту трансакциони рачуни, који су порасли за 17,3% (односно 562 милиона КМ), затим депозити по виђењу који биљеже пораст од 9,4% (односно 293 милиона КМ). Орочени и штедни депозити, а који одражавају праву штедњу, такође расту, али слабијим темпом и на годишњем нивоу су имали пораст од 3,8% (204 милиона КМ), што говори да становништво ипак нема простора за издашнију дугорочну штедњу. Ипак треба имати у виду да се штедња реализује и путем других облика, као што су полисе осигурања и сл.

У погледу валутне структуре, депозити становништва у домаћој валути износе 5,52 милијарде КМ, што чини 42,8% учешћа, што је значајно више него прије шест година када је учешће депозита у домаћој валути било 38%. Депозити у еврима износе 6,74 милијарде КМ или 52,2%, а депозити у осталим страним валутама 638 милиона КМ или 5%.

Грађани се одлучују на штедњу због више разлога и мотива – због ванредних околности и хитних случајева, због бриге за могуће опадање куповне моћи у будућности, за мање или веће набавке, да би избјегли задуживање, за старост као допуну пензије или здравственог осигурања.

Стабилан домаћи банкарски сектор, уз поуздан систем за осигурање депозита, пружа гаранцију становништву да своја финансијска средства држи на рачунима у банкама, а путем којих обављају текуће трансакције или штеде за касније периоде. Депозити становништва имају далеко највеће учешће у укупним депозитима код комерцијалних банака, од 55,2%, па стога представљају важну основу финансирања и функционисања банака. На основу тог повјерења и повјерених средстава становништва, банке су у могућности да финансирају и доприносе ефикаснијем функционисању и расту економије, те да помогну у редуковању неформалне трансакције.

Свјетски дан штедње обиљежава се 31. октобра сваке године. На тај дан 1924. године у Милану је одржан Први међународни конгрес штедионичара, на којем су представници свјетских штедних установа тражили излаз из кризе коју је проузроковао Први свјетски рат те су закључили да је штедња пријекно потребна за развој. Установљен је и Свјетски дан штедње с циљем популаризације штедње широм свијета.

ЦББиХ већ годинама на овај дан проводи низ активности када угости ученике основних и средњих школа с простора БиХ. Ове активности имају за циљ да створе свијест о важности паметног управљања новцем и важности штедње од најранијих дана. Централно обиљежавање Свјетског дана штедње ове године уприличено је у Главној банци Републике Српске Централне банке Босне и Херцеговине у Бањалуци, а сличне активности проведене су и у другим главним јединицама и филијалама ЦББиХ.

ИНФО ИНФО
СВЈИН ЦББИХ

ОБИЉЕЖАВАЊА

Посјетама основаца и средњошколаца ЦББиХ обиљежила Свјетски дан штедње

Поводом Свјетског дана штедње, који се обиљежен 31. 10. 2019. године, а у склопу програма финансијске едукације коју већ неколико година проводи, Централна банка Босне и Херцеговине (ЦББиХ) је централно обиљежаваће Свјетског дана штедње ове године уприличила у објекту Главне банке Републике Српске ЦББиХ (ГБРСЦББиХ) Бањалука. Том приликом организована је посјета ученика Основне школе „Иво Андрић“ из Бањалуке и Економске школе Бањалука.

Свјетски дан штедње је и ове године обиљежен и у објекту Главне јединице Мостар ЦББиХ, 28.10.2019. посјетама ученика ЈУ „Шеста основна школа Мостар“ и ученика Гимназије фра Грге Мартића Мостар, потом у Палама, 29. 10. 2019., у објектима Основне школе „Србија“ и Средњошколског центра Пале, у објекту ЦББиХ Филијала Брчко 30.10.2019. посјетама ученика Прве, Друге, Треће, Четврте и Пете основне школе Брчко дистрикт и ученика ЈУ Економска школа Брчко дистрикт, и у Сарајеву, посјетама ученика Основне школе „Исак Самоковлија“ из Сарајева и Основне школе „Јован Дучић“ Касиндо – Источна Илица те ученика сарајевске Друге гимназије и Средње школе „Сапна“ из Сапне Главној јединици Сарајево ЦББиХ.

Приликом посјета, ученицима основних школа уприличена је презентација под називом „Мала школа новца“, док су средњошколци, кроз презентације, упознати о ЦББиХ и њеним задацима, те о потреби управљања новцем, финансијским производима и штедњи. Овакве презентације и везане активности усмјерене ка ученицима основних и средњих школа за циљ имају да створе свијест о важности паметног управљања новцем и важности штедње од најранијих дана. Ученицима су подијељене публикације – брошура за дјецу под називом „Новко и Новчица у свијету новца“ те за средњошколце брошура „Сазнај све о новцу“ и летак под називом „Шта је штедња?“.

Овај и слични догађаји организовани поводом Свјетског дана штедње, саставни су дио финансијске едукације коју ЦББиХ посљедњих година проводи с циљем јачања финансијске инклузије на начин одговорног управљања финансијама за добробит економског развоја и раста Босне и Херцеговине. Тако је до сада ЦББиХ отворила врата ученицима бројних основних и средњих школа те студентима из цијеле Босне и Херцеговине и универзитета ван Босне и Херцеговине. Наведене активности су реализоване у склопу пројекта Промоције финансијске едукације и инклузије које проводи ЦББиХ уз подршку Европског фонда за југоисточну Европу – Development Facility (EFSE DF).

ФИНАНСИЈСКА ЕДУКАЦИЈА И ИНКЛУЗИЈА

Планиране активности Стручног тима за финансијску едукацију

Стручни тим за финансијску едукацију и инклузију одржао је 30. 8. 2019. године састанак на којем су разматране планиране активности овог тима до краја 2019. године.

Стручни тим је разматрао Нови план рада за наредни период предложен од стране партнерске институције Европског фонда за југоисточну Европу – Development Facility (EFSE DF), публикације које су завршене под окриљем EFSE DF, приједлог EFSE DF за одржавање радионице за чланове Стручног тима, оквир веб странице за финансијску едукацију, те активности за Дан штедње 2019. године. У оквиру Плана рада за наредни период прихваћен је начелни оквир рада према којем у 2020. години, уз редовне активност које долазе у оквиру обиљежавања Global Money Week и Дана штедње, Стручни тим се усагласио да ће преузети рад на три активности које ће провести уз подршку EFSE DF. На састанку су презентоване публикације „Централна банка Босне и Херцеговине – Улога и значај“ и „Сазнај све о новцу“, те

размотрен и прихваћен приједлог EFSE DF за одржавање радионице за чланове Стручног тима уз изјашњење чланова Тима о темама и термину. Састанак је био и прилика да се презентира оквир веб странице за финансијску едукацију на поддомени ЦББиХ. Усвојен је концепт дизајна веб портала уз напомену да неће бити објављен прије него што се на исти постави сав доступан материјал. На овом порталу биће објављени до сада припремљени материјали (брошуре, презентације...), те ће сајт омогућити и одређене форме интерактивности, попут могућности онлине најаве посјете, те квизова провјере знања. Размотрени су и приједлози активности за Дан штедње 2019. године, те је закључено, између осталог, да се централни догађај на сами датум Дана штедње организује у Бањалуци (прошле године то је био Мостар) и да се понуди могућност свим главним јединицама и филијалама ЦББиХ да појединачно организују догађај поводом Дана штедње.

Састанак Стручног тима за финансијску едукацију и инклузију претходио је радионици за израду Плана активности за пружање улсуге финансијске едукације у оквиру пословања ЦББиХ, у организацији EFSE DF. Циљ једнодневне радионице био је интерно разматрање и усаглашавање ставова, потреба, могућности, ресурса, рокова, те сходно томе креирање Плана активности за 2020. годину за пружање услуге финансијске едукације у оквиру пословања ЦББиХ.

ПРИЗНАЊА

На Вечери банкара уручена признања „Златни ВАМ“

У сарајевском хотелу „Holiday“ 12. 9. 2019. године, одржана је Вече банкара „Златни ВАМ“ у оквиру које су најуспјешнијим банкама уручена престижна признања „Златни ВАМ“ која, 17. годину заредом, на основу извјештаја независних ревизора за пословање у претходној години, додјељује пословно-финансијски магазин „Банке и Бизнис у БиХ“.

Награде је представницима комерцијалних банака уручио гувернер Централне банке Босне и Херцеговине др Сенад Софтић. Unicredit Bank дд Мостар уручена су два Златна ВАМ, за највећу активу те највећи укупни капитал. НЛБ Банка ад Бања Лука је такође награђена с два признања Златни ВАМ – за ROE – највећи принос на акционарски капитал и ROA – највећи принос на активу. Нова банка ад Бања Лука је примила признање за највећу активу банака с претежно домаћим капиталом, Raiffeisen Bank дд БиХ Сарајево за највећи акционарски капитал, а Комерцијална банка ад Бања Лука за највећи раст депозита.

На Вечери банкара уручена су и посебна признања – Плакета „Златни ВАМ“ успјешним појединцима и колективима који разноврсним производима и услугама опслужују банкарски и финансијски сектор.

ЦББИХ И ЕУ ИНТЕГРАЦИЈЕ

У оквиру ЕУ регионалног пројекта „Јачање институционалних капацитета централних банака Западног Балкана с циљем интеграције у ЕЦБ“, представници ЦББИХ присуствовали су на два семинара. Програм је, иначе, наставак ранијих успјешних програма ЕЦБ-а и намијењен је земљама кандидатима и потенцијалним кандидатима са Западног Балкана који су обухваћени Уредбом IPA. Циљ Програма је додатно јачање институционалних капацитета централних банака Западног Балкана и двије агенције за надзор банака у Босни и Херцеговини, првенствено кроз оснаживање аналитичких капацитета и алата за креирање политика, те кроз пренос најбољих међународних и европских стандарда у националне праксе. Семинари и едукације у склопу овог програма омогућавају изврсну перцепцију од стране крајњих корисника – учесника семинара, размјену знања и искустава, јачање мреже контаката, те представљају адекватну комбинацију предавања и интерактивних задатака.

ЕУ интеграције, управљање процесом и усклађивање с ЕУ

У Банци Литваније је од 2. до 4.10.2019. године одржана едукација о теми ЕУ интеграција, управљања процесом и усклађивања с ЕУ. Едукацију су похађале централне банке земаља Западног Балкана које су кандидати или тек потенцијални кандидати за ЕУ, док су централне банке нових ЕУ чланица, Литванија, Бугарска и Пољска, пренијеле своја искустава учесницима. Осим Централне банке Босне и Херцеговине, едукацији су присуствовали представници агенција за банкарство, будући да су агенције надлежне за супервизију банака.

Управљање процесом ЕУ интеграција зависи и од фазе приступања ЕУ и ЕМУ. Централне банке ЕУ имају сличности које у будућности могу послужити централним банкама Западног Балкана. Осим платформе Европског система централних банака (ЕЦБ) под називом DARWIN, централне банке су успоставиле интерну електронску платформу за управљање, или DMS (енгл. Document Management System) који омогућава јасну координацију и праћење процеса, укљученост свих релевантних службеника и управљање ЕУ документима. У напредној фази приступања ЕУ и ЕМУ обим ЕУ документације и број ангажованих службеника се знатно повећава и усложњава, што осим стручних знања по пословним областима, подразумева управљачке способности и адекватно ИТ рјешење.

Везано за институционалне припреме за ЕУ и ЕМУ, Народна банка Бугарске је представила свој примјер израде мапе пута европских интеграција, с циљем постојања свеобухватног документа референтне листе задатака, активности и плана људских и финансијских средстава. Финалној мапи пута претходила је израда низа документа као што су процедура извјештавања и акциони планови по пословним областима, укључујући одговарајуће

ИТ рјешење за управљање и координацију. Мапа пута садржи обавезе по основу чланства за припреме и састанке Управног одбора Европске централне банке (ЕЦБ), комитета ЕЦБ и радних група, као и задатке који се односе на чланство у ЕУ и ЕМУ по пословним областима: имплементација монетарне политике ЕЦБ, девизне операције, држање и управљање резервама, издавање EUR новчаница, платни системи, финансијско извјештавање у складу с ЕЦБ смјерницама, извјештавање и припрема буџета који се односи на чланство у ЕЦБ. Народна банка Бугарске је израдила мапу пута уз помоћ ЕУ twinning пројекта с Банком Француске и Банком Холандије. На тај начин, у случају земаља Западног Балкана, корисна су искуства централних банака нових чланица ЕУ, уз то још и с аранжманом валутног одбора везаним за EUR (Бугарска и Естонија).

Тренинг из области платног система

У периоду од 23. до 9. 2019. године у Риму је, под покровитељством Европске уније, уз координацију Европског система централних банака (ЕЦБ), те осталих националних централних банака, одржан семинар чији предавачи су били из Banca d'Italia, Deutsche Bundesbank, те Banque de France. Семинар је био замишљен као тренинг догађај из области Платног система I, с освртом на платни систем гледано из регулаторног, пројектног те оперативног аспекта узимајући за примјер TARGET Платни систем Европске уније. Учесници су били представници централних/националних банака из земаља Западног Балкана.

Гледано историјски, основа развоја система плаћања ЕУ може се сагледати кроз разумијевање улоге централне банке. Она се може видјети кроз монетарну политику коју проводи те кроз финансијску стабилност. Прије увођења евра, било је много валута те су системи плаћања били усмјерени према националним финансијским тржиштима, што је отежавало и поскупљивало међунационални банкарски промет. Горенаведено је резултирало увођењем евра, те отварањем тржишта што је стварало потребу за креирањем нових заједничких система платног промета. Тако је створен Трансевропски аутоматизовани RTGS Express Trasfer Sistem (TARGET). Он је у старту омогућавао поравнања операција централних банака, велика поравнања међу банкама с великим износима те друга плаћања у евро валути. У почетку је био систем TARGET 1 (1999 - 2007. године), базиран на RTGS системима чланица ЕУ, а накнадно кад је уведен TARGET 2 (2007. година), базиран је на новој техничкој платформи. Након TARGET 2, 2015. године уведен је TARGET 2-Securities. Системи TARGET 2 и његова новија верзија TARGET 2S су основни системи плаћања ЕУ и пружају услуге свим чланицама ЕУ.

Развој и одржавање као и оператива самих система координира се кроз три банке ЕУ, Banca d'Italia, Deutsche Bundesbank и Banque de France. Свака од наведених банака је одговорна за развој и имплементацију једног дијела наведених система. Banca d'Italia је развила пројекат за цијелу ЕУ, а то је тзв. TIPS који подразумева инстант плаћања. TIPS је, такође, дио TARGET сервиса и има покриће у њима тј. новцу централних банака.

Покриће у TARGET-у за TIPS подразумева осигурану ликвидност, те такође осигурава то да нема кредитног ризика за учеснике, јер се користи новац централних банака. TIPS је новина која подразумева одвијање система плаћања 24/7, 365 дана у години. Заснован је на законским оквирима четири централне банке које су дио евросистема. Чланови Banca d'Italia, Deutsche Bundesbank, Banque de France и Banco De Espana чине управљачки систем TIPS-а. Banca d'Italia и Deutsche Bundesbank су задужене за „Eurosystem Market Infrastructure Portfolio“ (EMIP), а Banque de France и Banco De Espana су задужене за „Eurosystem Shared Application Platform“ (ESAP).

Примјена стечених знања биће корисна у разумијевању платних система ЕУ којем теже земље Западног Балкана. Приказане технологије и системи плаћања кроз системе T2, T2S и сада TIPS као инстант плаћања отварају нове могућности како за Централну банку Босне и Херцеговине (ЦББиХ) тако и за све учеснике процеса плаћања у будућности. Активности које се могу подузети везано за наведени семинар су свакако усавршавање у погледу разумијевања платног система TARGET (T2 и T2S), јер они представљају нешто што ће ЦББиХ у будућности развијати и проводити. То се посебно односи на новонастали систем плаћања у реалном времену, инстант плаћање TIPS који још није у потпуности заживио јер је покренут не тако давно, 2018. године.

www.cbbh.ba

Centralna Banka Bosne i Hercegovine/
Central Bank of Bosnia and Herzegovina

@CBBiH

СВВІН ІНФО
СВВІН ІНФО
ЦББИХ ІНФО

rujan - listopad

septembar - oktobar

септембар - октобар